Влада - Радам !

Голос України

Газета Верховної Ради України № 192 (942) ♦ Субота, 8 жовтня 1994 року ♦ Ціна договірна

Я ПОВЕРНУВСЯ, МАМО...

Війна, окрім усього іншого, вина.

Ця вина не записана до статуту жодної з армій світу, але кожен солдат, ще живий чи вже майже мертвий, молиться: «Господи, прости мені цей гріх, але зроби так, аби мама довго не знала, що мене вже нема...»

Старий солдат на знімкові ліворуч — Микола Опанасович Гетьман із села Капітанівка Новоайдарського району Луганщини. Восени сорок третього його мама отримала похоронку: ваш син загинув у Ново-Петрівцях.

Похоронка помилилась. І сьогодні він знову стоїть у тих самих Ново-Петрівцях. Він — плаче. Бо надто тяжкі ці три слова: «Я повернувся, мамо...» І нема вже від кого почути: «Я знала, синку...»

Власне, усі вони, старі солдати з України й просторів для них неколишнього Союзу, знов у ці дні з'їхалися до Києва, на поля своїх давніх смертей, для того, щоб сказати ще раз: ми повернулися, Мамо, прости нам, Мамо, ми постаршали, нас — поменшало, не плач, Мамо...

А самі — плачуть, змішуючи горілку зі слізьми — суворий коктейль старих солдатів.

... Я повернувся, Мамо.

Віталій ЖЕЖЕРА.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

НАКАЗ МІНІСТРА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Про святкування 50-ї річниці визволення України від фашистських загарбників

8 жовтня народ України та її Збройні Сили відзначають 50-річчя визволення своєї Батьківщини від фашистських загарбників.

Друга світова війна була одним із найтяжчих випробувань, які випали на долю багатьох народів світу, але особливо великих втрат і збитків зазнала Україна, оскільки війна з жорстокими битвами прокотилася через її територію двічі.

Велику і трагічну данину сплатила наша Батьківщина цій війні. Величезна ціна нашої перемоги. Тільки загальні демографічні втрати становили біля 8 млн. загиблих, з яких 5,5 млн. цивільних жертв та 2,5 млн. загиблих на фронтах. Понад 700 міст і містечок та 28 тисяч сіл було знищено фашистськими загарбниками, тисячі підприємств зруйновано та пограбовано.

Хоробрість, мужність, самовідданість в ті суворі години для Батьківщини виявили воїни різних національностей, борючись з запеклим ворогом.

З глибокою вдячністю та скорботою сьогодні ми схиляємо голови перед тими, хто наближав цей світлий для України день, перед тими, хто так і не повернувся з цієї жорстокої війни.

Вітаю ветеранів, які нечуваним героїзмом зі зброєю в руках на фронтах, в партизанських загонах, у підпіллі, своєю самовідданою працею в тилу наближали цей день.

Від щирого серця поздоровляю військовослужбовців та працівників Збройних Сил України з великим святом — 50-річчям визволення нашої Батьківщини.

На честь ознаменування 50-річчя визволення України від фашистських загарбників НАКАЗУЮ:

1. 8 жовтня 1994 року о 21 годині провести святковий салют у столиці України місті-герої Києві, містах-героях Одесі, Севастополі, Керчі, містах Львові та Вінниці 30 артилерійськими залпами.

Вічна слава героям, які загинули в боях за волю і незалежність нашої Батьківщини! Вічна слава всім, хто наближав цей світлий день!

2. Наказ довести до окремої військової частини.

Міністр оборони України
В.ШМАРОВ.

м.Київ.

УРОЧИСТІ ЗБОРИ

Учора київський Палац культури «Україна» заповнили люди. Посріблені сивиною, із Золотими Зірками Героїв та бойовими орденами й медалями.

Тут відбулися урочисті збори, присвячені 50-річчю визволення України від німецько-фашистських загарбників. У святкових урочистостях взяли участь ветерани Великої Вітчизняної війни з усіх областей і Республіки Крим; Києва й Севастополя, урядові та ветеранські делегації з держав СНД, представники дипломатичного корпусу в нашій державі.

Зі святковим словом до ветеранів і до всього українського народу звернувся Президент України Леонід Кучма. Майстри мистецтв дали великий концерт на честь визволителів.

ДРУЖНЯ РОЗМОВА

7 жовтня Голова Верховної Ради України Олександр Мороз прийняв делегацію Республіки Туркменистан на чолі з Головою Меджлісу Сахатом Мурадовим, яка прибула на святкування 50-річчя визволення України від фашистів. Відбулася дружня розмова, в ході якої було порушено широке коло питань, що стосуються нинішнього стану і перспектив розвитку українсько-туркменського співробітництва.

(Укрінформ).

ПРИБУТТЯ ДЕЛЕГАЦІЙ

Святкування 50-річчя визволення України від фашистських загарбників стало великою подією не тільки в житті народу нашої країни. Участь у торжествах беруть і представницькі делегації країн СНД, а також з далекого зарубіжжя. До Києва вже прибули численні урядові делегації.

Гостей зустрічали віце-прем'єр-міністри України, керівники ряду міністерств і відомств.

Свято — це насамперед пам'ять

Дніпрові кручі, очевидці запеклих боїв за визволення України від німецько-фашистських загарбників, через півстоліття знову зустрічають воїнів. Зустрічають не шаленим вогнем ворожих гармат — священним вогнем Слави, що запалав учора в чаші оновленого Музею історії Великої Вітчизняної війни. На урочисте відкриття реекспозиції з'їхалися українські ветерани й учасники визвольних битв з інших країн світу; прийшли державні діячі та іноземні дипломати, молоді воїни й школярі. В церемонії відкриття взяв участь Президент України Леонід Кучма. Експонати музею ще раз нагадали відвідувачам: святкування — це не просто урочистості, святкування — це насамперед пам'ять.

(Розповідь про реекспозицію храму ратної слави читайте на 3-й стор.).

Олександр МОРОЗ: «Нема перешкод для інвестицій в Україну»

Як вдалий і успішний охарактеризував Голова Верховної Ради України Олександр Мороз офіційний візит до Вашингтона очолюваної ним парламентської делегації на прес-конференції в аеропорту «Бориспіль» 6 жовтня. У ході зустрічей, проведених з керівниками США, в ООН, з представниками ділових кіл Америки, а також української та єврейської громад, парламентська делегація широко інформувала про зовнішню політику нашої держави.

— Ми намагалися ширше представити Україну за кордоном, в міжнародних організаціях, — підкреслив Олександр Мороз. — Одначе була й цілком прагматична мета — виявити ставлення ділових кіл Заходу до інвестування української економіки.

О. Мороз висловив переконання, що нині нема жодних перешкод для надходження інвестицій в Україну на конкретні програми. Йшлося про проекти в галузі енергетики, реконструкції нафтопереробної та вугільної промисловості, теплових електростанцій, розвиток соціальної сфери та її інфраструктури, де для західних інвесторів доволі обсягів робіт.

За попередніми прикидками в цілому перший етап, зокрема модернізація енергетики України, коштуватиме приблизно 2,5 мільярда доларів — у вигляді кредитів та інших видів інвестицій.

Домовлено, що ближчими днями буде подано перелік програм і об'єктів для вкладення капіталів. Адже, зазначив Олександр Олександрович, всі розуміють, що економіка України сприятлива на віддачу інвестицій, і на це розраховують.

Втім, хоча зустрічі з віце-президентом США Альбертом Гором, спікером палати представників американського Конгресу Томасом Фоулі, а також з таким вілливовим сенатором, як Патрік Ліхі, та іншими, Олександр Мороз охарактеризував «напрочуд доброзичливими», розмови, сказав він, «були дуже в'язкі». Проте висновки такі: потрібно форсувати співробітництво, і нема підстав висувати якісь особливі умови.

Олександр Мороз висловив сподівання на те, що приїзд Президента України в США в листопаді дасть змогу завершити підготовку до співробітництва з певних напрямів, тобто наблизити інвестування економіки. А певні політичні кроки вже зроблено в ході візиту парламентської делегації.

Візит тижня

Зокрема з керівництвом і конгресу, і сенату США домовлено про створення спільної україно-американської робочої групи, котра стежитиме за прибуванням інвестицій з Америки в Україну і далі — за цільовим й ефективним використанням. З американського боку керівником цієї робочої групи буде заступник Томаса Фоулі, голова демократичної більшості в палаті представників Девід Боніор, а з нашого боку, на думку Голови Верховної Ради, «це буде з руки Олегу Дьоміну, котрий уже розпочав цю роботу на рівні міжпарламентських зв'язків».

На прес-конференції особливо було відзначено той позитивний момент, що скресла крига щодо використання за призначенням фонду Нанна—Лугара, який має на меті сприяти процесові ядерного роззброєння в Україні. Передбачені фондом програми і ті невеликі кошти, що вже виділені, використовуються ефективно. «Я сказав би так: у рух приведено близько 200 мільйонів доларів. Це невелика частка, перша ластівка, але цей рух показує: контакти й реальне виконання Тристоронньої заяви з боку США забезпечуються». Відзначалося також, що на політиків і ділові кола США серйозне, позитивне враження справило те, що уряд України і Міжнародний валютний фонд підписали угоду, і це відбулося на результатах наради в Мадриді. Важливо також те, що у владних структурах України нема суперечностей, тому ділова Америка сподівається: приїзд Президента України розвине напрацьований плацдарм в ході офіційного візиту парламентської делегації.

На запитання кореспондентів про письмові гарантії США щодо безпеки України Олександр Мороз сказав:

— Я не раз після підписання Меморандуму про взаєморозуміння порушував цю тему. Її слід розглядати на багатосторонній основі. У цьому контексті буде важливий крок приєднання України до ДНЯЗ. Саме в такому контексті я говорив про зміст цього документа, зважаючи на те, що в цілому ядерні держави й світове співтовариство мають визначити саме для України окремі чітко окреслені гарантії.

— Чи ратифікуватиме парламент Меморандум з Міжнародним валютним фондом, підписаний урядом?

— Угоду, підписану між урядом України і МВФ, — підкреслив Олександр Мороз, — розробляли тривалий час з участю експертів МВФ і постійних комісій Верховної Ради разом з урядом. Два тижні тому ВР України розглядала межу дефіциту бюджету, погоджену Національним банком, урядом, МВФ, і не тільки ухвалила документ, а й досить жорстко підійшла до цієї межі дефіциту бюджету, навіть зменшила її на два трильйони карбованців. Тож якби цю угоду розглянули в парламенті, її підтримали б. А з другого боку, це не той документ, котрий має бути ратифікований ВР.

— Чи встигне Верховна Рада хоча б у першому читанні розглянути Договір про нерозповсюдження ядерної зброї?

— Йдеться не про темпи, — відповів О. Мороз, — а про суть документів, міжнародних угод, котрі гарантували б нерозповсюдження ядерної зброї і зниження ядерного потенціалу в світі. Тому, коли це може статися — чи до візиту Президента України в США, чи після, — не має істотного значення. Адже всі розуміють, що ДНЯЗ — документ важливий, він відігравав роль у світі протягом 20 років. А сьогодні потрібно готувати серйозну важливу угоду, яка була б обов'язковою для всіх країн. Тому в такому контексті треба розглядати й наш крок і, безперечно, той проект Меморандуму, переданий Президентом України Сполученим Штатам Америки.

Докладніше про офіційний візит парламентської делегації України йтиметься на наступній прес-конференції.

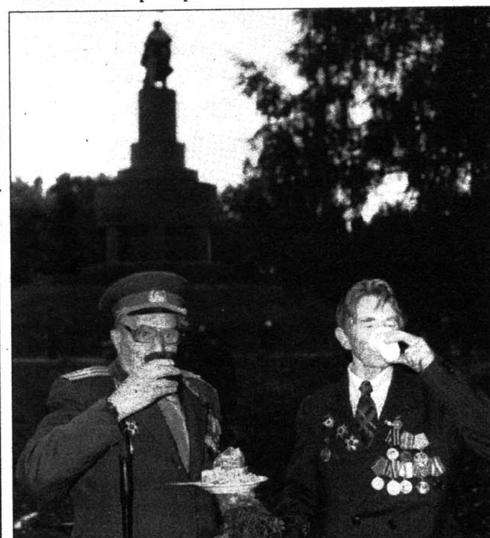
Світлана ПИСАРЕНКО.

Рік 1941-й. Ешелон рабства для України подано...

Рік 1942-й. Перші кроки на Захід.

Рік 1944-й. Знову на плацдармі зустрілися воїни, п'ють ветерани за пам'ять загиблих.

ПОСТАНОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Про введення в дію Закону України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України з питань оплати праці»

Верховна Рада України **постановляє:**

1. Закон України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України з питань оплати праці» ввести в дію з 1 листопада 1994 року.

2. Кабінету Міністрів України разом з Національним банком України, Раді Міністрів Криму, місцевим Радам народних депутатів здійснити додаткові витрати на виплату заробітної плати на безінфляційній основі, в тому числі за рахунок залучення до державного бюджету коштів позабюджетних фондів.

3. Кабінету Міністрів України до 1 листопада 1994 року разом з відповідними комісіями Верховної Ради України підготувати і внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо упорядкування оплати праці.

Голова Верховної Ради України О.МОРОЗ.

м.Київ, 23 вересня 1994 року.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України з питань оплати праці

З метою відновлення дії деяких положень законодавчих актів, що регулюють оплату праці працівників освіти, науки, культури та охорони здоров'я, Верховна Рада України **постановляє:**

Визнати такими, що втратили чинність:

абзаци другий, четвертий, п'ятий і шостий пункту 4 статті 48 Декрету Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1992 року № 23-92 «Про оплату праці» (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 11, ст.93);

абзац третій пункту 2 Постанови Верховної Ради України «Про реалізацію Закону України «Про державний бюджет України на 1994 рік» в частині запровадження з 1 січня 1994 року доплати педагогічним працівникам, викладачам вищої школи, науково-технічним кадрам, працівникам у сфері культури, медичним і фармацевтичним працівникам **до рівня середньомісячної заробітної плати працівників** у цілому по народному господарству.

Президент України Л.КУЧМА.

м.Київ, 23 вересня 1994 року.

Центральна виборча комісія по виборах народних депутатів України

ПОСТАНОВА

№ 148 Київ 7 жовтня 1994 р.

Про реєстрацію народного депутата України, обраного 25 вересня 1994 року по Теребовлянському виборчому округу № 364 (Тернопільська область) замість вибулого

Розглянувши протокол та інші документи окружної виборчої комісії Теребовлянського виборчого округу № 364 про результати виборів народного депутата 25 вересня 1994 року замість вибулого, а також матеріали перевірки на місці обставин, викладених у заявах суб'єктів виборчого процесу, щодо порушень Закону «Про вибори народних депутатів України», Центральна виборча комісія **постановляє:**

1. Відповідно до статей 14 та 44 Закону України «Про вибори народних депутатів України» зареєструвати Кравчука Леоніда Макаровича, президента Фонду сприяння розвитку мистецтв України, позапартійного, який проживає в місті Києві, народним депутатом України по Теребовлянському виборчому округу № 364, обраним 25 вересня 1994 року замість вибулого.

2. Опублікувати постанову в газеті «Голос України».

Голова Центральної виборчої комісії І. ЄМЕЦЬ.

Секретар Центральної виборчої комісії І. ЦЕЛУЙКО.

НАКАЗ

начальника Київського гарнізону

Про парад військ 8 жовтня 1994 року

§1

8 жовтня 1994 року на честь 50-річчя визволення України від фашистських загарбників в місті Києві на вулиці Хрещатик о 10.00 ранку призначений парад військ Київського гарнізону.

Парад буде приймати міністр оборони України ШМАРОВ В.М.

Командувати парадом наказано мені.

§2

Начальникам військово-навчальних закладів і командирам військових частин надіслати лінійних і вивести війська на парад по затвердженому розрахунку в встановлений час.

Форма одягу — парадна літня.

§3

Військовому коменданту міста Києва генерал-лейтенанту ЗАБІЛОМУ М.Є. произвести артилерійський салют згідно даним вказівкам.

§4

Загальне керівництво по підтриманню порядку на Хрещатику серед військовослужбовців під час параду покласти на військового коменданта міста Києва генерал-лейтенанта ЗАБІЛОГО М.Є.

Заступник міністра оборони України — начальник Київського гарнізону генерал-полковник І.БІЖАН.

м.Київ

Олександр АРТЕМОВ, директор Українського державного музею історії Великої Вітчизняної війни 1941—1945 років, генерал-лейтенант, кандидат історичних наук

Храм ратної слави

Цього року виповнилося 20 років Музеєві історії Великої Вітчизняної війни

Наприкінці 1991 року, коли докорінно змінилася політична обстановка, внаслідок чого постала нова незалежна Україна, перед колективом меморіального комплексу також постало питання: яким бути музею, що в ньому залишити, а з чим розпрощатись, як із застарілим, оджилим.

І ось того ж таки року основну експозицію, що проіснувала понад десять років, було зачинено на реекспозицію. Приступаючи до роботи, ми розуміли, що наш музей — не тільки установа культури, єдиний в Україні своєрідний храм пам'яті про подвиг народу, а й важливий центр, покликаний відображати один з найтяжчих періодів нашої непростої історії. Звісно, все це вимагало вдумливого творчого підходу до висвітлення найважливіших періодів і етапів війни.

За час проведення реекспозиції було уважно вивчено архіви, в тому числі секретні, відпрацьовано власні фонди, що налічують близько 250 тисяч музейних предметів, класифіковано зібраний матеріал.

Усе це дало змогу широко розкрити такі провідні теми, як: внесок України й українців у боротьбу проти фашизму; людина на війні; ціна Перемоги; уроки війни.

Як відомо, відразу ж після вторгнення фашистської Німеччини на територію СРСР друга світова війна стала для українського, як і для інших народів Радянського Союзу, визвольною, справедливою, бо фашистська агресія була загрозою самому їх існуванню. В цій війні мільйони людей захищали не Сталіна, не тоталітаризм, а власне життя, свою родину, свою Вітчизну. Звідси отой масовий героїзм, виявлений нашими воїнами на всіх етапах великої битви.

На перебігові війни, безумовно, відбилося все, чим жила країна в довоєнний час і з чим прийшла до неї. Це значний економічний потенціал, що був накопичений старшим поколінням людей і дав змогу в короткий час розгорнути потужний військово-промисловий комплекс. Водночас це й тяжкі наслідки сталінської тиранії, репресій, у тому числі в армії. Так, у Київському окрузі дев'ять з десяти командирів корпусів були розстріляні. Це відображено в експозиції.

Як уже відзначалося, в оновленому музеї наголос зроблено на українському матеріалі. І це науково обгрунтовано. Адже Південно-Західний напрям, український театр воєнних дій був одним з основних, особливо на початку війни. Українською землею, як відомо, двічі прокотилося колесо лихоліття, чому присвячено значну частину реліквій. І все ж таки експозиція виходить за географічні межі республіки, розповідаючи про уродженців України, які хоробро воювали на інших фронтах, захищаючи Москву, Ленінград, до кінця стояли на берегах Волги, громили ворога під Курськом і на Кавказі.

У той же час науковому колективові вдалося в одному з основних розділів експозиції широко показати визволення України, під час якого чотирма Українськими фронтами проведено 20 оперативно-тактичних операцій. Героїзм воїнів, нелегкий солдатський труд представлено здебільше через документи, спогади, щоденники, листи учасників бойових дій. І це важливо не так для самих ветеранів — вони пережили лихоліття, добре знають ціну перемог, — як для молоді, котра зобов'язана знати, за що батьки її діди проливали кров.

Головним змістом оновленої експозиції є тема вирішальної ролі у війні широких народних мас. До слова, тільки український народ направив до діючої армії близько шести мільйонів воїнів.

Віддаючи належне генералам і маршалам, у новій експозиції широко й переконливо показано головних героїв і трудівників війни — солдатів і матросів, сержантів і старшин. Це стало можливим у результаті пошукової роботи музею щодо виявлення нових документів та реліквій і введення їх до експозиційного фонду. Саме завдяки достовірним музейним колекціям — рідкісним фотознімкам, предметам фронтового побуту, фотозаписам, листам, щоденникам у відвідувачів, насамперед молодих, формується правдиве уявлення про тяжкий солдатський труд.

Історія Великої Вітчизняної війни зберегла незчисленну кількість свідоцтв безкомпромісної боротьби на окупованій території, звірств карателів, фактів єдності фронту й тилу, армії і народу. Ці моменти також знайшли гідне відображення в експозиції.

Експозиція не обходить діяльності ОУН—УПА в 1941—44 роках. У цьому непростому питанні ми намагалися дотримуватися об'єктивності, спираючись тільки на документи. Тут є ще над чим працювати, і ми розраховуємо як на допомогу вчених, фахівців, так і на результати роботи авторитетної спеціальної комісії Верховної Ради України.

Нарешті, експозиція показує велич подвигу старшого покоління, яке перемогло фашистських загарбників, закликає до глибокої поваги до фронтовиків, трудівників тилу, до пам'яті загиблих.

Експозиція підкреслює важливий момент у сучасній історії України, її вихід на світову арену, отримання права стати країною-засновником, а далі і членом ООН. Це дуже важливо, бо формування незалежності України тривало й за того важкого часу. Це також зображено в заключних розділах нової експозиції.

Важливо для нас і те, що переважну більшість експонатів представлено вперше. Зроблю посилання лише на дві реліквії. У заключному залі відвідувачі побачать прапор, що його 26 квітня 1945 року було піднято над берлінським аеродромом Темпельхоф. Зовсім недавно з допомогою Мінкультури ми придбали бойовий прапор одного із з'єднань 6-ї чи 12-ї армії (зараз це з'ясовується) Південно-Західного фронту, знайдений пошуковим об'єднанням «Обеліск» біля горезвісного села Підвисоке на Кіровоградщині, де ці армії було оточено й розбито. Прапор підлягає реставрації.

На сучасному рівні виконано художнє оформлення залів. Основну роль при цьому відіграють кінодокументи, документальні фото, в тому числі суперзбільшення, аудіовізуальні засоби. Експозицію і надалі вдосконалюватимуть, досліджуватимуть, доповнюватимуть.

Фотолітопис: дорога до волі

Рік 1943-й. Україна в огні: відступаючи, ворог звірів; наші форсують Дніпро.

Віталій МАКСЮТЕНКО, «Голос України»

Запізнілий реквієм

У ці дні у древньому Глухові на території колишніх Батуринських казарм, а нині військової частини ніби ожила страшна картина художника Верещагіна «Апофеоз війни»: піраміди людських черепів і кісток...

З осені 1941 до літа 1943 тут розміщався один з найбільших в Україні концтаборів для полонених бійців Радянської Армії. За даними архіву Міністерства оборони СРСР, понад 10 тисяч чоловік, серед яких були і мирні жителі, діти, загинули за колючим дротом глухівського табору смерті.

Більш ніж через півстоліття на місце варварського злочину прийшли пошукові загони «Пам'ять» з Сум і глухівський «Обеліск». Вони розкопали кілька могил, ексгумували останки 2100 жертв. Обстеження засвідчили, що у ями кидали людей, які померли від голоду, ран, а також розстріляних. Знайдено близько тридцяти солдатських медальйонів, з них 14 вдалося прочитати і встановити імена загиблих. Листи-повідомлення їхнім рідним полетіли у міста і села України, Росії, Білорусі, Таджикистану.

Про страшний цвинтар у Глухові знало багато людей. Знало й військове начальство, але ж не заперечувало проти розміщення тут спортивних майданчиків. Якщо ж асфальт провалювався, солдатський наряд швидко ліквідовував ями.

Мабуть, з нашою мораллю насправді трапилося щось лихе, коли могли стільки років спокійно ходити по могилах, умудряючись при цьому рапортувати про досягнення у військово-патріотичному вихованні. Лише завдяки ентузіазмові молодих хлопців, які займаються пошуковими роботами під час власних відпусток і для яких пам'ять і історія народу — не порожні слова, маємо змогу аж через 50 років віддати належну шану загиблим. Дізналися нарешті про могили сини солдат Крупіна з Удмуртії, Кастаргіна з Самарської області, онук Ніколаєва з Поволжя, які вважалися такими, що пропали безвісти.

1 жовтня цього року вони і багато інших приїхали до Глухова на урочисто-траурну церемонію перепоховання останків загиблих. В урочищі Борок поблизу міста на території меморіального комплексу «Пам'яті жертв фашизму» буде встановлено бетонну стелу.

Останки більшої частини жертв воєнного злочину ще залишаються на місці колишнього концтабору, але наступної весни знову з'являться хлопці з об'єднаного пошукового загону і працюватимуть, доки прах останнього мученика не буде перенесений до братської могили.

Сумська область.

Тарас Григорович ШЕВЧЕНКО:

Ми перемогли ворога. Ми вийдемо з оточення невдач

Монолог старого солдата

Мабуть, жодне покоління не зазнало стільки невимовних страждань, як моє, народжене у двадцятих. Усі кола пекла пройшло воно, витримавши на собі сатанинські експерименти більшовизму, відвернувши від світу коричневу чуму фашизму.

... Коли розпочалася друга світова війна, мені минав двадцятий. За плечима — голодомор тридцять третього, смерть батька, вивезеного до Сибіру, поневіряння по чужих людях. Після автонавчального полку нас, молодих водіїв, одразу кинули на Сталінградський фронт підвозити снаряди. Мабуть, сам Бог та молитви матері заступили мене від неминучої смерті. Далі — 245-й окремий танковий полк, сформований з американських та англійських танків. Працювали вони на авіаційному пальному і були «тендітні» — від найменшої іскри горіли, немов сірники. На Курсько-Белгородській дузі полк дощенту розбили, і я потрапив у новосформований, котрий наше командування спрямувало під Оршею на неминучу загибель — закрити собою просування ворожого танкового корпусу. У тому смерчі полягли майже всі мої побратими. А мене фронтова доля привела до другого гвардійського кавалерійського корпусу генерал-лейтенанта Крюкова (після війни Сталін запроторив його до тюрми, він був чоловіком співачки Лідії Русланової).

З цим корпусом судилося мені ввійти в Берлін. На рейхстазі поруч з іншими з'явився і мій підпис: «Тут був Тарас Григорович Шевченко». До речі, документальні кадри з фронтової кінохроніки, в яких промайнула і моя «каліграфія», бачив у сорокову річницю Перемоги по колишньому Центральному телебаченню.

По війні продовжував службу. Україну прийняли до ООН. Йшли розмови про створення української армії, відкриття в Києві іноземних посольств — весь світ визнав величезний вклад українських фронтів, українських воєначальників, українського народу у розгром фашизму. Однак тоді, по війні, не знайшлося в Україні політичної сили, котра могла б перемогу над одним страшним тираном — Гітлером — перекувати на перемогу над другим — Сталіним і проголосити Україну незалежною суверенною державою.

Пам'ятаю співбесіду з генералом Кротовим, коли я мав отримати офіцерське звання. Прочитавши моє прізвище, ім'я та по батькові, він раптом почервонів і, брудно вилаявшись, вичавив із себе: «Що, хахол, вислужитися хочеш?» Мене ніби окропом ошпарило. Стерпіти приниження я не міг. Другого дня написав рапорт і розлучився з армією назавжди.

Що й казати, у сталінські та й у брежнєвські часи лиш одне моє ім'я викликало ненависть в одних і підозріння в «націоналізмі» в інших. Але я завжди пишався, що маю ім'я великого сина України й ніколи нічим не зганьбив його. Згадував вдячним словом свого батька, національно свідому людину й патріота. На фронті, бувало, попросять земляки-українці: «А почитай-но, Тарасе, щось з «Кобзаря»!» І я читав. Ближча ставала Україна, гнів, жаль і любов обпікали душу...

Нині пішов мені 74-й. Виросли три сини. Маю чотирьох онуків, правнучку. Є в нас і малий Тарас. Озирнуся назад — скільки пережито, пройдено доріг — довге нелегке життя. Але я щасливий. І не прошу в долі і в Бога нічого для себе, тільки б Україна жила — вільна, незалежна, економічно міцна, у добрі й злагоді з іншими народами. Вірю — переживемо ми нинішні труднощі. Не таке зносили. Не треба лиш опускати руки. Не треба втрачати гідності. Потрібно працювати так, як уміли це наші діди-прадіди. Потрібно довіряти молодим. І вийдемо з оточення невдач.

Село Руська Поляна на Черкащині.

Григорій ГРИНЬ, «Голос України»

Невідома війна

Другий фронт з-під... Полтави

У ще не такій далекій «тодішній історії» про «човникові» операції згадується одним абзацом: «Човникові» операції — бойові дії американської авіації в ході другої світової війни з використанням авіабаз (аеродромів) СРСР, Великобританії, Італії, Північної Африки. Назву дістали від того, що літаки, які злітали з аеродромів Великобританії або Італії, завдавали ударів по об'єктах на території ворога, а затим сідали на аеродроми Африки чи СРСР. Після технічного обслуговування і заправляння літаки виконували нове бойове завдання на зворотному шляху. Першу таку операцію здійснено 2 червня 1944 року з посадкою на полтавському аеродромному вузлі і в зворотному напрямку 6 червня 1944 року».

Операція «Френтік»

— «Човникові» операції мають ще одну назву — «Френтік», або «Френтік Джо», тобто «несамовитий, шалений Сталін», — пояснює директор Полтавського музею авіації та космонавтики Дмитро Павлович Кальний. — Американці — народ дотепний, у них навіть на свого президента було прізвисько. Отож і тут не обійшлося без гумору. Сама ж ідея таких операцій народилася ще в грудні 1941 року, як конкретного співробітництва країн антигітлерівської коаліції. Але доки відкриття другого фронту зволікалося, союзники погодилися хоча б посилити бомбардування фашистської Німеччини. Робили вони це нещадно. В самій лише Великобританії було 100 аеродромів, на яких базувалися тисячі «літаючих фортець» Б-17 та «Б-24», а також надсучасних винищувачів Р-51 «мустанг». Одночасно вилітали на бомбардування дві —дві з половиною тисячі літаків, а на борту кожного — до чотирьох тонн бомб. Можете уявити, що залишилося на землі після таких нальотів! Але й втрати були значні: в окремі рейди з бойового завдання не поверталися по 200 літаків і більше. Одна цифра: тільки на європейському театрі воєнних дій у 1944 році американці втратили 5954 літаки. До того ж вони не досягали східних регіонів Німеччини, а там містилися потужні військові об'єкти і тим більше — країн-сателітів — Румунії, Угорщини, окупованої Польщі. Отож у лютому 1944 року американська військова місія в Москві поставила питання про надання баз на території Радянського Союзу для задуманих операцій. Їм запропонували вісім адрес, але вибір припав на Полтаву.

Чому саме наше місто було обрано базою для відкриття своєрідного другого фронту? Повернімося трохи в історію. Аеродром у Полтаві спорудили ще 1923 року за активної участі відомого льотчика першої світової війни Миколи Антоновича Комарницького. Тут він створив дві школи безмоторної авіації, серед його учнів — відомий конструктор і вчений Юрій Олександрович Побєдоносцев. Пізніше діяли перший загін вітчизняних військово-повітряних сил, а з 1928 року перша Всеукраїнська школа льотчиків. Служили в них Валерій Чкалов, Сигізмунд Леваневський. Були кадри, існували традиції, і базу відповідно готували. Була й ще одна причина, так би мовити, військово-стратегічного характеру. Полтава входила до своєрідного рівнобічного трикутника — відстань між містом і аеродромами Італії та Великобританії була майже однакова, а це давало змогу здійснювати рейди приблизно на одну відстань польоту.

У квітні 1944 року перша партія американських «квартир'єрів» прибула до Полтави. Вони мали доставити сюди пальне, боєприпаси, продовольство. Але головне — потрібно було продовжити злітно-посадкову смугу на 3000 метрів і спорудити ще одну. Крім того, аеродроми в Миргороді та Пирятині, а вони також входили до полтавської бази для операції «Френтік», зовсім не мали твердого покриття. Вирішили монтувати із розібраних металевих щитів-панелей, привезених з-за океану, але вони вимагали спеціальної щільної «підстилки» — своєрідного фундаменту. Як свідчать очевидці, і рядові, і генерали працювали не покладаючи рук. У 169-й авіаційній базі особливого призначення, якою командував Олександр Романович Пермінов, служило чимало жінок. Так-от, наші 18-, 20-річні землячки трудилися так самовіддано, що постійно перевиконували норму, встановлену для американців, — 9 метрів за зміну. Вони вкладали по 12... Американський посол в СРСР Аверел Гарріман, побачивши такий героїзм, був просто вражений.

За місяць, 15 травня, аеродроми в Полтаві, Миргороді, Пирятині були готові. А 2 червня 1944 року американський генерал Айрі Ікер з аеродромів Італії підняв у повітря 15-ту повітряну армію, до складу якої входило більш як 1000 літаків. Після успішно проведеної операції значна частина армії повернулася назад, до Італії, а 200 літаків узяли курс на схід. Того ж дня, опівдні, 70 винищувачів «мустанг» приземлилися в Пирятині, 65 «літаючих фортець» сіли в Миргороді, а 64 — в Полтаві.

...Великі білосніжні машини, немов казкові птахи, одна по одній заходили на посадку. Гул стояв неймовірний, а на землі — цілувалися-обнімалися союзники. Ще коли буде зустріч на Ельбі, а тут, у далекому тилу, прості американські й українські хлопці торували перші кроки народної демократії. Заморські гості, з'ясувалося, досить безтурботні й комунікабельні люди: залюбки обмінювалися сувенірами; і в місті (а їх намети стояли в самому центрі Корпусного парку) просто спілкувалися з цивільним населенням, особливо дітлахами. Охоче й багато фотографувалися: на тлі аеродрому, літаків, у кабінетах. Знімали перший приліт до Полтави своїх співвітчизників десятки кореспондентів, які представляли більш як 50 газет і журналів США. Радянських було лише троє — Лідов, Струнников і Кузнецов — від «Правды», «Известий», «Красной звезды». Усі троє загинули під час німецького нальоту 22 червня 1944 року й поховані в Полтаві на меморіалі Слави.

На знімках: стратегічний бомбардувальник «літаюча фортеця» на полтавському аеродромі; заступник командувача стратегічної авіації США в Європі генерал-лейтенант Айрі Ікер та командир 169-ї авіабази особливого призначення генерал-лейтенант авіації Олександр Пермінов; другий праворуч — посол США А. Гарріман, за А. Ікером — льотчик 802-го винищувального авіаполку Микола Фадєєв, полтавець (Полтава, червень 1944 р.).

(Фотокартки з особистого архіву колишнього сержанта армії США, учасника операції «Френтік» Річарда Брауна. США, Каліфорнія).

Полтава, 22 червня 1944-го: другий Пірл Харбор

«Ніхто не спав тієї ночі в Полтаві. Вибухали цистерни з пальним, бомби на складах, детонуючи періодично, коли їх діставало полум'я, безупинно лунали вибухи мін, тримали базу в шаленому гуркоті. Після німецького нальоту перед очима постало тяжке видовище: випотрошені «фортеці» здавалися величезними птахами з перебитими хребтами, розпластаними на землі. Було геть знищено 43 «фортеці», 15 «мустангів», 5 літаків інших типів. 26 «фортець» було дуже пошкоджено. Втрата високооктанового газоліну — 45 галонів — означала катастрофу. Бомби, крани, тягачі, джипи, інше обладнання теж було майже геть знищено. Численні були людські жертви з боку радянців...» (Із книги американського письменника-документаліста, колишнього майора ВПС США Гленна Інфілда «Полтавська справа»).

— Перший бойовий виліт з Полтави, Миргорода та Пирятина було здійснено 6 червня — американці дуже ефективно бомбили нафтопереробні заводи поблизу Галаца (Румунія), — продовжує розповідь Дмитро Кальний. — Він збігся з відкриттям другого фронту в Європі. Затим, 11 червня, — вильоти на знищення військових об'єктів Фокшан (Румунія). 21 червня на завдання полетіли 163 «фортеці» і 70 винищувачів. Об'єктами бомбардування були авіазаводи в Берліні й околицях та в Польщі. За курсом на схід їх атакували німецькі винищувачі, один з яких на «Хенйкелі III» (рамі-розвідникої), непомітно «причепився» до льотної армади американців. І так у хвості долетів до Полтави, а затим і до Миргорода.

А десятком днів до цього «чудовий подарунок» німецькій розвідці зробив фотокореспондент однієї з американських газет, який знімав перший приліт американців до Полтави. Дорогою на італійську базу він прихопив із собою не лише плівки і негативи, а й віддруковані фотографії аеродрому, наземних споруд, льотчиків, персоналу обслуги. Над ворожою територією літака збили, екіпаж загинув, а майже 500 фотоз німців розлетілися. Німці їх зібрали й одержали безцінну інформацію в «живому вигляді».

Розвідника помітили як наші винищувачі з групи прикриття, так і американці. Але ні ті, ні інші не змогли його дістати: німецький пілот Ганс Мюллер, уміло маневруючи висотою, втікав від погоні. Уже над аеродромом йому услід постріляли зенітники. Усім стало зрозуміло, що вночі буде наліт.

Чи можна було запобігти трагедії? Вітчизняні дослідники, а також безпосередні учасники тих подій стверджують, що американцям було запропоновано терміново перебазуватися на віддалені аеродроми, але вони відмовилися. До біди призвела саме безтурботність союзників, широка газетна реклама своїх бойових дій, брак належної дисципліни, невміння грамотно припаркувати техніку на злітно-посадковій смузі: літаки стояли скупчено абиде і абияк. Заокеанські опоненти вибачають також досить вагомі аргументи: вище радянське військове командування й особисто Сталін запевнили Вашингтон, що зможуть охороняти бази своїми силами. Тим часом СРСР не мав достатньої кількості нічних винищувачів. Забігаючи наперед, скажу, що ні в ніч на 22 червня у Полтаві, ні на 23-є в Миргороді жоден радянський літак не з'явився в небі.

Німецький полковник Вільгельм Антрап оголосив виліт о 21-й годині 21 червня. 80 «юнкерсів», «хейнкелів», «мессерів», «фокке-вульфів» «прослизнули» на нашу територію непоміченими.

— У ніч на 22-е я чергував на аеродромі, — пригадує полтавець, військовий льотчик Микола Фадєєв. — По десятій вечора одержую термінове повідомлення: «В районі Конотопа велика група німецьких літаків. Організуйте маскування аеродрому». У нас саме фільм демонстрували «Серенада Сонячної долини». Кіномеханік зупинив його після слів: «Отчего так в мае сердце замирает, знаю я и знаешь ты». Чую, прилетів освітлювач. Гуде, гуде. Зенітники не витримали — відкрили вогонь. Кільце вогню, а всередині, отже, аеродром. Він сипонув туди запалювачі.

Далі спогади відомого американського репортера В. Уайта: «Яскраве світло осяяло все навкруги. Воно було таке яскраве, що я міг бачити малюнок на моїй пижамі. Я побачив «літаючі фортеці», їхні екіпажі, що, мов божевільні, бігли до траншей. Чув виття сирен і свист смертоносних бомб».

Більш як три години німці точно й спустошливо бомбили аеродром, а затим хрест-навхрест літали над ним, розстрілюючи з кулеметів. Вони не втратили жодного літака й не зустріли жодного радянського винищувача.

Ще один спогад, медсестри Марини Ковальової: «Ми підбирали поранених, перев'язували їх, доставляли у госпіталь. Багато нашихзагинуло. Я знала усіх — Надю Бурмасову, Павла Петрова, Ваню Малигіна... Їх поховали на цвинтарі у Рибцях».

Загинуло також і троє американських пілотів — Джозеф Люкасек, Раймонд Естлі, Дональд Сімпсон. Свій останній притулок вони знайшли у Нових Санжарах, а в 1948-му їх прах перевезли на батьківщину. Між СРСР і США уже була «холодна війна».

Сьогодні все це — вже історія. Півстоліття. Нерідко не в усьому зрозуміла навіть нашим батькам. А як прочитають її нашим дітям, онукам? Вірю в одне: ніколи не буде забуто подвиг простого солдата — чи то юнака, чи дівчини, американця чи українця. Вони винесли на своїх плечах головний тягар війни, знаходили спільну мову і взаєморозуміння. Разом боролися і разом перемогли. Дай Боже, щоб ми завжди розуміли одне одного, щоб ніколи більше не було війни і щоб літали ми одне до одного через океан тільки з мирними місіями. В гостину чи працювати — то вже в кого які можливості й бажання.

Георгій ВОРОТНЮК, «Голос України»

За програмою «Турбота»

Міністерство соціального захисту населення України і Президія ЦК профспілки працівників державних установ підбили підсумки всеукраїнського огляду роботи колективів місцевих закладів соціального захисту населення. Перше місце віддали територіальному Центру Київського району Одеси, відзначивши його Почесною грамотою та грошовою премією.

Напередодні 50-річчя визволення України і Дня людей похилого віку в Київському районі відбулося унікальне, без перебільшення, свято — «золоті весілля» одразу 55 подружніх пар. Їх запросили до ресторану. Вручили квіти й дарунки, оркестр грав для них, здавалося, давно забуті мелодії.

Передсвяткові клопоти — й безпосередньо у самому територіальному Центрі соціального захисту населення. Його працівниці, завантаживши сумки акуратно розфасованими продуктами, поспішали до сотень домівок ветеранів війни і праці, щоб там вручати все оте, а заодно піти до магазину чи аптеки, приготувати обід чи вимити підлогу... А почалося все наприкінці 1992 року, коли голова Київської районної Ради народних депутатів Володимир Романюк наполіг на тому, щоб відділення соціального допомоги самотнім непрацездатним громадянам реорганізувати в територіальний Центр соціального обслуговування ветеранів війни і праці та інвалідів. Уже тоді й неозброєним оком було видно, що йде швидке розшарування суспільства, з'являються багаті і бідні, а серед останніх — найменш соціально захищені: пенсіонери, інваліди, багатодітні сім'ї. Чи могло їм хоч якось зарадити оте «малопотужне» відділення, де працювало п'ять, хай і добровісних, жіночок? Були ще й інші державні установи й громадські організації, що мали дбати про малоімущих, та кожна з них діяла якось відокремлено й малоініціативно, результатів тих діянь більшість людей не відчувала.

А Центр, як і замислили, дуже швидко не тільки скоординував та об'єднав розрізнені зусилля, а й узяв на себе немало інших функцій: окрім надання соціальної допомоги тим, хто цього потребує вдома (а таких в районі виявилося аж 750 чоловік), зайнявся пошуком, зосередженням та використанням коштів, закупівлею й виданням продуктів та речей щоденного вжитку, організацією торгівлі (спеціальні пільгові магазини), громадського харчування (безплатні обіди), медичного, побутового, культурного обслуговування ветеранів. Штат Центру розрісся до ста чоловік! Але ж і пенсіонерів у районі, що налічує 300 тисяч мешканців, немало — 54 тисячі. Як виявити, хто з них якої допомоги потребує, як прийти з тією допомогою вчасно. А завдання ж було поставлене саме так: милосердя — річ цілком конкретна.

І тут на підмозі стало ще одне нововведення В.Романюка, людини до ризику ініціативної: створення рад самоуправління мікрорайонів. Весь район поділили на сім територіальних одиниць — і там люди з-поміж себе обрали ради та їх керівників. У кожній з рад — по 40—50 ентузіастів. На відміну від деяких інших районів тієї ж Одеси тут склалася досить своєрідна ситуація: не люди йшли кудись там зі своїми клопотами- проханнями, а їм почали «нав'язувати» допомогу.

Хай читач дарує за кілька нудних цифр, та вони багато важать. Тільки за вісім місяців поточного року Центр надав грошову допомогу ветеранам війни і праці на суму 114 мільйонів карбованців, видав продовольчі товари (м'ясо одержують зі свинокомплексу, утвореного тим же райвиконкомом у сільському Біляївському районі спільно з радгоспом «Батьківщина»), овочі, крупи, макаронні вироби, олію, багато чого іншого 9273 чоловікам на 180 мільйонів, та ще промислових товарів і медикаментів десь на 35 мільйонів карбованців. А загалом 15,5 тисячі чоловік одержали матеріальну допомогу тільки через Центр на суму понад 443 мільйони карбованців.

Звідки такі гроші? Переважно з позабюджетних коштів райвиконкому, від колективів підприємств та організацій, яких виконком зумів прилучити до благодійництва.

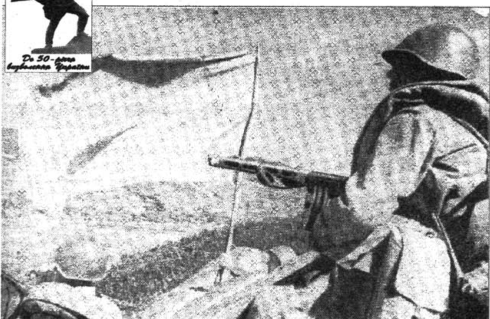
Тільки цим, однак, турбота про малоімущих не обмежується. У складі Центру є ще й такі унікальні речі, як Будинок ветеранів та його клуб «Людина й природа». В будинку, заселеному самотніми людьми похилого віку, — ветеранами війни та праці, яким важко обійтися без сторонньої допомоги, нині мешкає — кожний в окремій квартирі — близько 90 пенсіонерів. До їх послуг — медпункт, що працює цілодобово, бібліотека, кабінет психологічного розвантаження з фітобаром, кабінет масажу й лікувальної фізкультури, той же клуб «Людина і природа». І з побутовими проблемами мешканці Будинку ветеранів не залишені на самоті. А коли ветеран (це стосується вже не тільки цього будинку) почувається надто кепсько, його опікатиме Дім милосердя.

Через одну з рад самоврядування попрохала грошову допомогу, щоб газифікувати оселю, інвалід війни М.Грачова — їй без зволікань, щоби встигла впоратися до холодів, виділили на це 7 мільйонів карбованців. Випадок неподинокий, таких прикладів десятки: коштом позабюджетних фондів виконкому людям ремонтують квартири, підводять газ та воду, облаштовують опалення, купують путівки до санаторіїв та медикаменти.

Виконком райради виділив на передплату періодики ветеранам 50 мільйонів карбованців. Так, нам усім зараз важко. Та попри все не залишайте наодинці ветеранів!

Фотолітопис: дорога до волі

Рік 1944-й. Прапор визволення над Карпатами.

Стають у стрій книги

У складних економічних умовах видавці й поліграфісти працюють над випуском видань, присвячених 50-річчю визволення України від фашистських загарбників і 50-річчю Перемоги. Частина підготовлених книжок уже побачила світ.

Прийшла до читача видана «Веселкою» книга Василя Козлова «Хрещені вогнем». Видавництво «Січ» під назвою «Чорнолісся пам'ятає» підготувало спогади ветеранів Великої Вітчизняної війни і видрукувало їх коштами Знам'янської міської та районної Рад народних депутатів. Харківська «Основа» видала книгу Данила Метелиці «Під шквалом свинцю і сталі». «Український письменник» запропонував читачам поетичну збірку Бориславa Степанюка «На грані часу». У Головній спеціалізованій редакції літератури під назвою «Пам'ятаємо» українською, російською, білоруською, польською, болгарською, чеською, словацькою мовами вийшов настінний аркушевий календар на 1995 рік, присвячений 50-річчю Перемоги. Кілька книг про вогненні роки війни видрукували редакційно-видавничі підприємства Житомирської, Донецької та інших областей.

На основі пропозицій видавництв Держкомвидав України склав спеціальну тематичну програму випуску видань. До цієї програми ввійшли, зокрема, праці учених- істориків, спогади ветеранів Великої Вітчизняної війни, журналістські розповіді про ратні подвиги воїнів—визволителів України, художні твори відомих письменників, фотоальбоми тощо. Держава виділила невелику суму грошей на випуск пропонованих до друку книжок. Зокрема, здано на виробництво працю доктора історичних наук Анатолія Чайковського «Невідома війна» (видавництво «Україна»), книгу нарисів «Слава солдатська» («Січ»), збірник документальних повістей «Ім'я солдата» («Карпати»), роман Олеся Гончара «Людина і зброя» («Український письменник»), «Пісні воєнних років» («Музична Україна») та інші. Вийдуть гарні подарункові видання — фотоальбоми «Миттєвості війни» (видавнича фірма «Спалах») та «Незгасна пам'ять» («Мистецтво»).

Як відомо, до 50-річчя Перемоги готують 240-томну «Книгу Пам'яті України». Уже вийшло по 1—2 томи за матеріалами Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Запорізької, Луганської, Одеської областей, Республіки Крим — всього 15. До кінця нинішнього року передбачено випустити ще 60 томів.

Прес-служба Держкомвидаву України.

ДЯКУЄМО, ЩО НЕ ЗАБУВАЄТЕ НАС

Комітетові Ветеранів Великої Вітчизняної війни України

Нам повідомили, що в зв'язку з підготовкою святкування 50-річчя Перемоги керівництво України запитало список ветеранів, які боролися за визволення України. Це повідомлення дуже порадувало нас — очевидно, це перший такий приклад. За пам'ять і повагу до ветеранів висловлюю урядові України сердечну вдячність.

У складі 409-ї вірменської дивізії я також брав участь у боях за визволення України, а саме Харківської області, форсував Дніпро серед перших і дійшов до Чернівецької області.

Пригадую один бойовий епізод. 13 вересня 1943 року стрілецький батальйон і моя батарея зайняли позиції на околиці хутора Пасіки, поблизу станції Таранівка. Німці почали наступ, попереду йшли танки.

Командиром батальйону був Герой Радянського Союзу ще з фінської війни Григорій Айрапетян.

Ми вирішили висунути вперед гармати, щоб передусім прямою наводкою знищити танки ворога. В тяжкому бою артилеристи підбили три танки, тягач і знищили до 100 німців-автоматників, підірвали великий склад боєприпасів.

На місце бою прибув командувач армії. Він наказав представити весь особовий склад до нагороди, а мене — до звання Героя.

На жаль, через кілька днів я потрапив до госпіталю через поранення, тому вищої нагороди так і не дочекався. По війні я щороку отримував вітальні листи з Таранівки від юних слідопитів. У музеї Таранівки мені також відведено місце, за що я дуже вдячний керівникам музею та юним слідопитам.

В історії ми можемо знайти багато фактів дружби вірменського й українського народів. Головний лікар Володимира Мономаха був вірменин. Про це писав історик Карамзін. У X столітті у складі київських дружин воювали вірменські загони, запрошені Володимиром Святославичем. У 1062 році вірмени отримали право жити в Києві. Дружина Володимира Святославича була вірменка — Анна, сестра візантійського імператора Барсега.

Я гаряче вітаю уряд, Комітет ветеранів війни, всіх ветеранів України, весь український народ.

Зичу благополуччя й успіхів славній Україні!

З повагою
Р. МІНАСЯН, інвалід ВВВ.
Сасуник Аштаракського району Вірменії.

Петро ПЕКУР, повний кавалер ордена Слави

Мене прозвали снайпером за бої в Україні

На війну я потрапив у серпні 1943 року вісімнадцятирічним хлопчиною. В артилерійському полку після кількаденного інструктажу-навчання ще на перших навчальних стрільбищах мені єдиному вдалося вразити з 57-міліметрової гармати всі цілі. Очевидно, мав як навідник непоганий зір чи просто такий військовий талант. Я сам здивувався своїй здібності, а командир полку П'ятаков неприховано зрадів: «Ого, молодець!»

Пізніше зрозумів, чому він зраснів — як багато людських життів рятувало влучне попадання у ворожу вогневу точку. Від одного пострілу часом залежало — бути полку чи ні.

Пригадую один з наступів по болоту. Спереду, на узвишші, — німецькі кулемет та гармата. Добре заховані, прикриті. Та тільки наші піднімуться в атаку — косять піхоту. А наступ не терпить.

Командир полку наказав солдатам таємно дотягти мою гармату до німецького опорного пункту на максимально найближчу відстань. Десь за 300 метрів ми зупинилися. Я вирішив, що стрілятиму спочатку по кулемету. Адже, якщо я «засвічуся» і підіб'ю гармату, то кулеметник не дасть зробити другий постріл.

За командою наші солдати вдали, ніби рвонулися в чергову атаку. Відразу висунулися зі схрону кулемет, гармата. Прицілившись, я прямим попаданням влучив у кулеметну обслугу. Другим пострілом накрив гармату. Полку було забезпечено вільний хід.

Мені пощастило визволяти Україну. Під Ковелем отримав орден Слави третього ступеня. Тоді вдалося влучним попаданням підбити два танки. Бій був короткий, але запеклий. З 54 бійців нашої батареї в строю залишилося лише 11 чоловік. У Торговиці на Волині я знищив два кулемети, майже взвод фашистів. Був за це нагороджений солдатською медаллю «За відвагу».

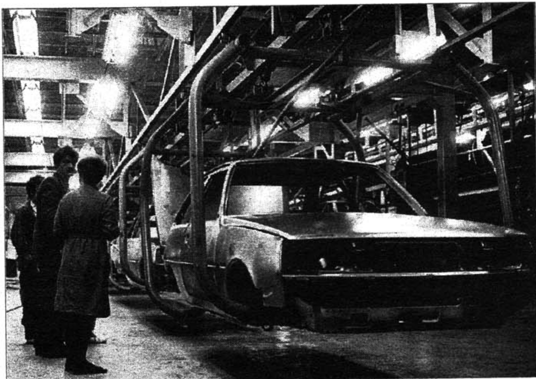
Під час боїв за визволення України мене прозвали в полку снайпером. Я пишався цим. Адже в полку мене оточували 35- й 40-літні бійці-артилеристи. Завдяки влучним пострілам я швидко серед них став «своїм».

Особливо довелося своє вміння виявити в боях під Берліном і в самому лігві гітлерівців. 14 січня 1945 року я знищив снайперським попаданням два кулемети, два спостережні пункти і близько 10 фашистів. А 16 квітня, незважаючи на поранення, зумів вивести з ладу 3 кулеметні обслуги, 2 гармати і 20 гітлерівців. За ці дві перемоги мене нагородили орденами Слави другого та першого ступеня.

...З мого невеличкого, на 36 дворів, села Шолойки Козелецького району не повернулося до рідні більш як 20 воїнів-односельців. Більшість з них, рядових бійців, загинули на обпалених дорогах України в боях з німецькими загарбниками. Така важка була ціна перемоги, ціна нинішнього миру.

Сьогодні не треба йти в атаку, ризикувати життям. Нам потрібно нарешті розпорядитися свободою по-господарськи. Нинішніх проблем не існувало б, якби ми вміло й ефективно хазяйнували. Якби, зрештою, стали й переможцями у двобої з розслабленістю, бюрократизмом, байдужістю, самовпевненістю.

Остер
Чернігівської області.

Степан КРАВЧУН: ЩОБ МАТИ ВІТЧИЗНЯНИЙ АВТОМОБІЛЬ,

треба ліквідувати вибоїни на шляху до створення холдингової автомобілебудівної компанії

Під час зустрічі з колективом «АвтоЗАЗу» Президент України Леонід Кучма зокрема сказав:

— Я побачив, що у вас є майбутнє. А якщо є майбутнє у таких підприємств, як ваше, то, я глибоко переконаний: є майбуття і в нашої держави.

Нагадаємо. У липні нинішнього року юридично Запорізького автомобілебудівного заводу не стало. Головне підприємство відомого виробничого об'єднання шляхом корпоратизації перетворено на відкрите акціонерне товариство.

Гуртом іти на ринок не страшно

Чи не завадить зміна форми власності виконанню державної програми «Український автомобіль»? Адже здійснити її можна тільки за умови єдності машинобудівного комплексу. Ось як розподілилися «ролі» раніше.

Головне підприємство — Запорізький автозавод. Тут збирають легковики — близько 160 тисяч на рік.

Мелітопольський моторний завод спеціалізується на виготовленні двигунів для автомобілів родин ЗАЗ та ЛуАЗ — близько 180 тисяч силових агрегатів.

Мелітопольський завод «Автокольорлитво» виготовляє литво з чавуну, сталі, алюмінію тощо. Його споживачі — Мелітопольський моторний та заводи, зайняті випуском комплектувальних (стартерів, генераторів, розподілювачів-переривників та інших) для комплектації автомобілів ЗАЗ.

Мелітопольський завод «Автогідроагрегат» на 55 відсотків зайнятий забезпеченням автомобілів ЗАЗ гідравлічним обладнанням і амортизаторами.

Фірма «КримавтоЗАЗсервіс» у Ялті займається продажем продукції підприємств об'єднання та її обслуговуванням на території Автономної Республіки Крим...

Як бачимо, технологічні особливості «Автокольорлитва» чи «Автогідроагрегату» дають змогу переналаштувати їх на іншу продукцію, навіть не пов'язану з автомобілебудуванням. Станься це, не дай Боже, — і враз розлетиться весь комплекс, а отже — зупиниться конвеєр.

Український легковий автомобіль можливий лише за умови збереження наявного технологічного комплексу. Над цією проблемою спеціалісти «АвтоЗАЗу» працювали давно. Проаналізували численні варіанти. Найдоцільнішим бачилося створення холдингової компанії. Але відповідного законодавства на той час не було.

Питанням холдингу займались і відповідальні працівники Кабінету міністрів, і зарубіжні спеціалісти. Але в ході роботи дедалі зрозуміліше ставало, що головне їхнє бажання — насамперед зарубіжних експертів — розчленувати об'єднання (і навіть головний завод), що особливу увагу вони приділяли найвигіднішим об'єктам. Цілісність виробничого комплексу весь час залишалась поза увагою.

Автозаводці відмовились від сторонньої допомоги, залишившись глибоко переконаними, що збереження єдиного комплексу з виробництва легкових автомобілів можливе завдяки створенню холдингової компанії.

Щоб не соромно було показати товар

— Частка наших машин на автомобільному ринку України нині становить приблизно 50 відсотків, — розповідає голова правління, генеральний директор акціонерного товариства «АвтоЗАЗ» Степан Кравчун. — У країнах рублевої зони — від 74 до 12 відсотків, у країнах Прибалтики і Закавказзя — 5 відсотків. Попит, скажімо на автомобілі «Таврія», у 1993 році в країнах СНД становив 800 тисяч штук. Але ми розраховуємо також на експорт автомобілів у країни Європи, Південної Америки, Африки. До 2000 року ставимо за мету досягти випуску понад 300 тисяч автомобілів на рік. Безумовно, без реконструкції та будівництва нового виробництва зі складання автомобілів це неможливо. Та той факт, що під час економічного спаду ми не знизили обсягу виробництва, підтверджує правильність технічної, економічної і маркетингової політики.

Додамо, що реконструкція, яка нині триває на «АвтоЗАЗі», спрямована якраз на гнучке пристосування до умов ринкової економіки. До речі, витрати на будівництво нових цехів та реконструкцію становитимуть 44 трильйони карбованців та 1231,3 мільйона доларів США. Обсяги значні, але вони припадають не тільки на один завод чи підприємства майбутньої холдингової компанії. Мова йде про реконструкцію і створення потужностей майже всієї галузі з виробництва легкових автомобілів в Україні. А це понад 80 підприємств.

Що ж за товар на ринку можна буде запропонувати? Окрім добре знайомої моделі ЗАЗ-1102, це — «п'ятірка», яку щойно поставили на конвеєр; ЗАЗ—1103 — нова модель з чотиридверцятковим трибоб'ємним кузовом типу «седан»; ЗАЗ-1109 — електромобіль для перевезень пасажирів по території профілакторіїв, курортних зон; ЗАЗ-110260 — легковик з відкритим кузовом типу «ландо» для країн з теплим кліматом. На підході — ЗАЗ-2201, мікроавтобус на 8 осіб, який зможе повноцінно замінити відомий «РАФ», та ЗАЗ-3201 — мікроваговий автомобіль, що стане добрим помічником приватним підприємцям і фермерам, працівникам громадського харчування та служб сервісу.

А ось моделі ЗАЗ-11027 та ЗАЗ-11028 для інвалідів (замість ЗАЗ-968М), то сьогодні вони — на рівні кращих зарубіжних аналогів і повністю конкурентоспроможні на міжнародному ринку.

Автомобіль ЗАЗ-1106 — представник нового покоління із сучасним аеродинамічним кузовом і якісно новим рівнем технічних і споживчих якостей. Він замінить ЗАЗ-1102. Цю модель проектують у кількох варіантах: тридверцятковий, п'ятидверцятковий, «хетчбек», чотиридверцятковий «седан».

Хто ж командуватиме парадом?

Нарешті українське законодавство про холдинг з'явилося. Але далеко не на всі питання щодо формування холдингу та його діяльності можна знайти відповіді.

Наприклад, створення холдингу на базі акціонерного товариства «АвтоЗАЗ», яке є правонаступником Запорізького автозаводу, а заводи колишнього об'єднання стають його дочірніми підприємствами, проблематичне. Відповідно до положення про холдинг під час створення компанії на базі підприємства має відбуватися його реорганізація. І лише структурні підрозділи, що стають акціонерними товариствами, отримують право на статус дочірніх підприємств.

Ще суттєве питання. Якщо холдингова компанія, яка отримає 51 відсоток акцій дочірніх підприємств, що становить контрольний пакет, починає керувати ними, то хто керуватиме самою компанією, коли її колектив може придбати лише 11 відсотків акцій? 89 відсотків акцій при цьому йде набік.

— Закон треба допрацювати, — переконаний Степан Кравчун. — Варто розширити права трудових колективів. І надати право колективам нашого колишнього об'єднання під час викупу акцій використати ту частину прибутку, що передана до фонду приватизації за підсумками роботи в 1993 році. Декретом Кабінету міністрів України від 31 грудня 1992 року заморожено 42 мільярди наших карбованців. А ще колективам має бути безоплатно передано майно, придбане підприємствами після переходу на повний господарський розрахунок.

Окрім того, Закон «Про державний бюджет України на 1994 рік» передбачає 80 відсотків коштів, отриманих від приватизації майна, спрямовувати до бюджету. Цей крок не врятує економіку. Враховуючи, що потреби автомобілебудівної галузі вимагають значного інвестування, вважаємо за необхідне залишати в розпорядженні холдингової компанії 100 відсотків коштів, отриманих від приватизації майна.

І ще. Закон «Про приватизацію майна державних підприємств» передбачає передання об'єктів соціальної сфери товариству покупців за умови викупу підприємства на аукціоні. Зважаючи на ситуацію, що нині склалася навколо об'єктів соціальної інфраструктури через збитковість їх утримання, холдингова компанія і її дочірні підприємства готові взяти на себе відповідальність за їх утримання за умови безоплатного передання колективам об'єктів соціальної сфери та кооперативної власності.

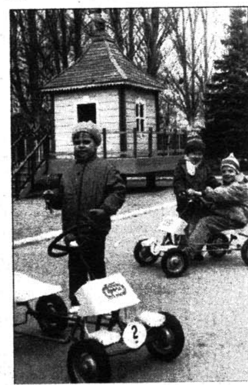
Варто також допустити до участі в товаристві покупців членів їхніх сімей (чоловік, дружина, батьки, діти) — за майновий сертифікат за номінальною вартістю, а працівників бюджетних організацій, які безпосередньо обслуговують заводи, — на умовах, передбачених для заводчан.

А якщо після приватизації підприємств, що становлять цілісний виробничий комплекс, не буде умов, що забезпечують їх подальшу спільну виробничу діяльність, — підкреслює Степан Кравчун, — нас очікує розрив взаємовідносин. І програма залишиться на папері.

Анатолій ПІВНЕНКО,
головний редактор газети «Наш город»;
Володимир ДУПАК,
власний кореспондент «Голосу України».

Запоріжжя.

На знімках: «Таврія» на конвеєрі; голова правління, генеральний директор акціонерного товариства «АвтоЗАЗ» Степан Кравчун; «п'ятірка»; «трійка»; «Таврія» для інвалідів«; веломобіль «Крос» для дітей.

Фото В'ячеслава ТАРАСЕНКА та Сергія БІЖКА.

Анатолій КОБЕЛЬНЮК, «Голос України»

ПРИВАТНА КОРОВА НА ДЕРЖАВНОМУ НАЛИГАЧІ З НЕПЛАТЕЖІВ

«Мужицька» арифметика давно підказувала: чим чисельніше молочне стадо в колгоспі чи радгоспі, тим більші збитки господарству. Бо в громадської корови надої нерідко, як у кози. Тож вигідніше скоротити громадське стадо, а проблему продажу молока державі покласти на корів домашніх — і мати значно більше. Адже приватні корівки беруть не чисельністю, а надоями. Та й до них, з'ясовується, допався удав, котрого в побуті називають неплатежами.

Чи не найчастіше люди йдуть на прийом до директора радгоспу «Білолуцький» Віктора Іваненка з одним і тим же: продайте корову!.. На 680 подвір'їв тут тримають 298 корів. Ще два-три роки тому така цифра була б за фантастику, а тепер і цього замало.

У господарстві багато роблять для того, щоб у власників корів було менше проблем. Надають сінокоси — накошуй дві тонни сіна. Причому, безплатно. Безплатно і розвозять сіно по дворах. Коли комусь за якихось причин не вдається накосити достатньо, радгосп додасть, щоб все ж таки вийшло дві тонни.

Не болить голова у приватника і з реалізацією молока. У штатному розкладі господарства з'явилися збиральники молока. На підводі чи на тракторі з лафетом об'їжджають двори, збирають молоко й відправляють його до райцентру — на Новопсковський маслозавод.

— Обслуговувати тримачів корів накладно, — зауважує Віктор Павлович. — За день втрачаємо на цьому близько 20 тисяч карбованців. Але перспективи такі, що радгоспне молочне стадо можна буде значно скоротити. Треба до цього заздалегідь готуватися, щоб не залишити місто без молочних продуктів.

Домашні корови беруть не числом, а продуктивністю. Спеціалісти підрахували: від кожної приватної корови надходить молока удвічі більше, ніж від радгоспної.

Що ж, виходить, власники дефіцитних корів — щасливці?

Поїдемо до них. У районному зведенні перші рядки займають саме працівники радгоспу «Білолуцький» — Ольга Лаврова та Олексій Тарасенко.

Садиба Лаврових розташована дуже мальовничо — з видом... Ні, звичайно ж, не на море, всього-на-всього — на невеликий ставок, зате — власний. Водний глянець порушують з півсотні качок. Є в господарстві три корови, бичок.

Торік Лаврови здали державі понад 16 тонн молока — найбільше в районі. Одержали грошову премію, пральну машину, сухе молоко від Новопсковського маслозаводу. Премії напевне чекають працелюбних господарів і цього року, бо вже здали молока майже стільки, як торік. Від трьох своїх корів Ольга Василівна щодня надоює в середньому 115 кілограмів молока.

Ольгу Василівну цілком влаштовують умови, створені в радгоспі «Білолуцький» для власників корів. Та раптом, несподівано для непосвяченого, вона заявляє:

— Може, доведеться корів збувати.

Ось тобі й маєш! Одні рвуться придбати корів, і, мабуть, прагнуть успіхів Лаврових. А в самих Лаврових голова від успіхів не паморочиться. Мало того, вони припускають, що самі можуть перекрити джерело цього успіху.

— Маслозавод місяцями не виплачує грошей за здане молоко, — пояснює ситуацію Ольга Василівна. — Мені він заборгував чотири мільйони карбованців. Затримки з розрахунками — постійні. Це ж не діло!

Аналогічні проблеми хвилюють і сім'ю ветлікарів — Олексія та Ольгу Тарасенків, які тримають п'ять корів.

Розповідаючи про наболіле, й ті, й інші діловито вмикали рідкісні в наших краях апарати для індивідуального механічного доїння, з задоволенням спостерігали, як пульсують в прозорих трубках струмені молока. Ні, вони не хочуть розлучатися з коровами, які споконвіку для українського селянина — ледь чи не члени сім'ї. Але чому ж вони у безвиході?

Головний інженер Новопсковського маслозаводу Віктор Лопатін під час зустрічі перш за все повідомив про стан нервової системи у керівних працівників підприємства:

— Здають нерви, здають. Особливо дістається головному бухгалтеру. Спробуй-но, поясни кожному, чому не виплачують гроші за молоко. Ані господарствам, ані приватникам. Господарствам до зарізу потрібні гроші на бензин, на запчастини, сім'ям — на харчі, на одяг...

Палку промову Віктора Миколайовича перервав голова колгоспу «Перемога», що з'явився у дверях кабінету.

— Наше господарство більше за всіх здає молока, а гроші за нього не одержуємо. Дайте хоча б мільйонів двадцять на запчастини, — з безнадією в голосі каже він.

— Ось бачите, — розвів руками Віктор Миколайович.

Маслозавод кровно зацікавлений одержувати побільше молока. Потужності підприємства працюють упівсили. Торік завод організував пункти для збирання молока у населення на своїй території і в селах. Розроблено положення про преміювання кращих здавачів.

Та от біда: завод не має чим вчасно розрахуватися за прийняте молоко. Торгівля, постійно забираючи молочну продукцію підприємства, не платить по три-чотири місяці.

— Ми в боргах по вуха, — скрушно зітхає Лопатін. — Нічим заплатити за бензин. Комерсанти вимагають за нього готівкою. Щоб готівку одержувати, трохи торгуємо маслом на ринку. Але тут податкова інспекція насідає, відбиваючи бажання такого підприємництва. Може статися найстрашніше: нам — як неплатоспроможним — відмовлять у транспорті, й молоко буде неможливо відправити за межі району.

Що й казати, тільки від таких проблем молоко може скиснути. Але ж людям киснути не можна — треба шукати виходу. Голова Новопсковської районної Ради народних депутатів Микола Бундзяк, звичайно ж, у курсі фатального стану молочної галузі. Він вважає, що в числі термінових заходів треба підвищити закупівельні ціни на молоко: півтори тисячі карбованців вочевидь мало. Новопсковщина славиться своїми джерелами мінеральної води. Доярки гірко жартують: кинемо доїти корів, станемо біля криниці воду розливати — вона дорожча за молоко...

За здане на маслозавод молоко слід би платити з держбюджетних коштів. А щоб відповідні гроші не губилися у вирі комерційних обігів, як тепер, у банках потрібно відкрити спецрахунки. Виробник молока має одержувати гроші на першу вимогу. Інакше — як працювати і виживати, коли так важко навіть кращим із кращих?

Луганська область.

Праві рейси

Щоб хоч трохи поліпшити транспортне сполучення з дачними зонами та садовими ділянками, Чернівецька міськрада ухвалила залучити до цього власників приватних автобусів. Їх зобов'язано один день на тиждень обслуговувати ці віддалені й важкі маршрути. А хто ухилятиметься, застерігає міськрада, того буде позбавлено права працювати на звичних для приватників комерційних маршрутах обласного центру.

Василь БАБУХ.

Курс на омолодження

Одній із найстаріших шахт Донбасу «Лідіївці» виповнилося 90 років. Незважаючи на такий солідний вік, вона й сьогодні працює досить справно. «Лідіївка» — одна з небагатьох шахт виробничого об'єднання «Донецьквугілля», які справляються з обсягами вуглевидобутку. Старій сниться молодість, і не без підстав: тут розвідують нові запаси вугілля, іде реконструкція виробництва.

Юрій ДОЦЕНКО.

«Журавлино», ждемо лохину!

«Журавлина» — так назвали створену в Шацькому районі Волинської області фірму з вирощування окультурених журавлини та лохини. Як сказав директор фірми Анатолій Захарчук, господарству виділено 56 гектарів землі, раніше не використовуваної. З Польщі завезено двадцять тисяч кущів лохини, під неї відведено 45 гектарів площі. Передбачено, що з кожного збиратимуть по 20 тонн ягід. Ці вітамінні плоди мають цінну властивість — сприяють виведенню з організму радіонуклідів. З давніх-давен поліщуки називали їх ягодами здоров'я.

Богдан БЕРЕКЕТА.

Сергій МЕЛЬНИЧУК, «Голос України»

Зробимо з «Масея» Мусія?

Цього красеня авторові випало побачити на пшеничному лані в сільськогосподарському виробничо-комерційному підприємстві «Мир» Млинівського району. І не лише побачити, а й посидіти в кабіні комбайна, що нагадує собою кабіну чи не космічного корабля, — стільки тут усіляких електронних «штучок», та ще й кондиціонер. Місцеві механізатори дивувалися не так тому, що зерновий комбайн марки «Масей Фергюссон» може замінити п'ять «Нив», як «розуму» цієї машини. Робив, робив комбайн у загінці — і раптом зупинився. Ні, все справне, двигун не заглух, передача вмикається, а їхати не хоче. З'ясувалося, що на шляху комбайна лежав змоток дроту... «Наш, — реготали владиславські комбайнери, —навіть колеса від воза «перетравив» би, аж загуркотіло б...»

Можна ще додати: в датського комбайна надсучасна жатка, що здатна повторювати рельєф поля (як ото бритва фірми «Жиллетт», яку показують по телевізору), роторний сепаратор для очищення зерна, лічильник втрат, хоча практично лічити майже нічого — втрати диво-комбайна становлять 0,5 відсотка, тоді як «Ниви» — понад 10 відсотків.

Проект створення спільного українсько-датського підприємства для випуску зернозбиральних комбайнів на базі потужностей заводу «Рівнесільмаш» мав би вже бути, як мовиться, втілений у життя. Але на заваді — знову ж таки вона, рідна, — бюрократична тяганина. Та ось, схоже, безплідним розмовам і писанині настає кінець — проект «Укрідан» (Україна і Данія) затверджено. Заводу виділяють належні державні інвестиції. Зроблять певні капіталовкладення датська фірма «Дронігборг» та її дочірнє англійське підприємство «Масей Фергюссон».

— На наступних жнивах, — сказав кореспондентові «ГУ» директор «Рівнесільмашу» Анатолій Кочмар, — уже працюватимуть датсько-українські комбайни. Спершу комплектувальні повністю постачатимуть з-за кордону, але років через чотири-п'ять на 80—90 відсотків комбайн комплектуватимуть українськими вузлами й агрегатами.

Що ж, як мовиться, дай Боже. До нашої щедрої земельки та ще таку техніку!.. До речі, гарантійний строк комбайна — 20 років, орієнтовна ціна — до 150 тисяч доларів.

Рівненська область.

Валентин ПОСУХОВ

Дешевий струм — з малих річок

До уваги уряду

Ахіллесова п'ята України — енергетика. А чи ж робимо ми що-небудь, щоб захистити це вразливе місце і розвинути власні енергетичні потужності? Здається, перше, що найлегше здійснити в цьому напрямі, — відновити роботу наших гідроелектростанцій, які колись давали струм.

На Полтавщині їх не так і багато. На Ворсклі — Кунцівська та Опішнянська, на Пслі — Остап'євська, Сухорабівська, Шишацька, Великосорочинська. Є ще греблі на шлюзах-регуляторах, в які можна успішно вмонтувати турбіни й отримувати дешевий струм. Це біля сіл Нижніх Млинів, Вакуленців, Деревків (на Ворсклі) та Великій Багачці (на Пслі). Можна спорудити гідроелектростанції й на Сулі та деяких інших річках. І даватимуть струм — по 1,5 млн. квт/год. на рік кожна.

— Чи зроблено в області хоч що-небудь для відновлення роботи ГЕС? — поцікавився у Володимира Сучкова, головного інженера Полтавського регіонального управління комплексного використання водних ресурсів.

— Всі ці електротехнічні об'єкти раніше належали різним підприємствам і відомствам, а з 1992 року передано нам, — поінформував він. — Греблі і ГЕС, і шлюзів використовують для нагромадження води для літнього поливу та регулювання стоку рік. Ми стежимо за ними, намагаємося ремонтувати, охороняємо. Станом наших гідроелектростанцій цікавилися спеціалісти Санкт-Петербурга. Там розпочали випускати малопотужні турбіни і, певно, вивчають ринки збуту. Значний інтерес до Шишацької ГЕС виявили деякі німецькі підприємці, коли гостювали в нас на Полтавщині. Оце й усе.

Зрозуміло, на відновлення ГЕС потрібні кошти, а в державній скарбниці нині гуляє вітер, не до будівництва. Всі ці гідроелектростанції можна відновити, не витрачаючи жодного карбованця державних грошей. Спосіб простий: продати їх за дешеву, вважай, символічну, ціну всім, хто бажає і хто має гроші. Лише з єдиною умовою: відновити їх роботу в такий-то строк. Хто згодиться придбати ці споруди? Можливо, декотрі з колгоспів чи підприємств. Можливо, приватні бізнесмени, які бажають вкласти гроші не лише в будівництво своїх вілл та магазинів у місті, а й у ГЕС. Адже в країні, яку ще тривалий час роздиратиме енергетична криза, це особливо вигідне й надійне вкладання капіталів. Погодилися б і деякі закордонні підприємці чи представники діаспори.

Ось яскравий приклад із близької нам по спільній історії Латвії. Там інженер Генріх Яновський придбав занедбану ГЕС на річці Мальта, реконструював її. І нині вона вже дає струм і приносить прибутки своєму власникові.

Що ж, будемо сподіватися, що і в нас знайдуться такі Генріхи — ділові, ініціативні люди. Але є дуже великий сумнів, що в нас знайдеться така влада, як у Латвії, що створить їм умови, щоб вони своїми коштами і трудами примножували енергетичну міць держави.

... На обласній науково-практичній конференції, присвяченій проблемам енергозбереження, тодішній представник Президента на Полтавщині, а нині голова обласної Ради народних депутатів Микола Залудяк заявив, що облдержадміністрація докладе зусиль, щоб у цьому році хоч на початку наступного таки ввести до ладу Шишацьку ГЕС. Поживемо — побачимо.

Полтавська область.

Цікаво!

Сергій МЕЛЬНИЧУК,
«Голос України»

Париж, 1934: Наша мова — на п'єдесталі пошани

Читати, ясна річ, — справа корисна. Дивись — і натрапиш на щось таке... Поталанило на «щось таке» рівненському літератору Сергію Гулі, про що він розповів у газеті «Рівне».

«Перегортаючи старі журнали, в часописі «Україна» в числі 13 за 1990 рік натрапив на таку ось інформацію. В інтерв'ю Юліана Семенова повідомлялося: «До речі, дуже люблю українську мову. Чарівна мова. Не випадково ж вона посіла третє місце в Парижі...

— Даруйте, що ви маєте на увазі?

— Як що? Конкурс мов, який відбувся 1934 року в Парижі. Хіба не чули? Наш «великий кормчий», звичайно, не міг дозволити, щоб народи Радянського Союзу брали участь у цьому досить своєрідному фестивалі. Російську мову представляла російська еміграція, а українську — поети й професори, які також волею примхливої долі опинилися за кордоном.

І як, гадаєте, розподілилися місця? Перше дісталося французькій. Не тому, що конкурс відбувався у Парижі. Я знаю цю мову — дуже милозвучна й красива. Друге присудили перській. До речі, я вивчав фарсі в університеті. Мова, багатюща на образи, метафори, епітети... Третьою була українська. Чомусь в Україні мало кому про це відомо. Це велика біда, коли народ, особливо молодь, погано знає свою культуру, свою історію" (закінчення цитати — С.М.).

Сергій Гуля розповів, що це «було для мене, як грім з ясного неба», зароїлися у свідомості думки-запитання». Не маючи підстав не довіряти такій відомій, «енциклопедичній» особистості, літератор дивується, «що згадане повідомлення не відбулилося належно в колах нашої української інтелігенції, усіх шанувальників української культури та мови...»

На закінчення Сергій Гуля пише: «... А ми мовчимо. Як води в рот понабирали. І це в час, коли точиться уперта боротьба за утвердження українського національного менталітету в колі цивілізованих держав і націй, коли в Україні введено фактично дві державні мови, коли значна частина громадян України відверто зневажливо ставиться до мови народу, на терені якого існує і благоденствує... А може, це повідомлення безпідставне? Тоді чому не спростувати? Бажано було б почути з цього приводу фахівців...» (закінчення цитати — С.М.).

Додам від себе. Моя невістка, росіянка Світлана з Новосибірська, вивчила українську за півроку, а п'ятирічний онук Сергійко — за чотири місяці. Це, так би мовити, декому для роздумів. А то ввімкнеш репортаж із засідання нашого парламенту — наче десь в Орловській губернії опиняєшся...

Рівне.

Олексій КАВУН, «Голос України»

Закривали дитсадки...

Незвичайні навчальні заклади — дитсадки-прогімназії з'явилися у Житомирі. Почалося з того, що завод хімволокна, який завжди приділяв багато уваги соціальній сфері, опинився у такій фінансовій скруті, що керівництво змушене було прийняти рішення про закриття двох заводських дитсадків.

Але не закрили: народилася ідея створити навчально-виховні комплекси нового типу. Навчання й виховання в дитсадках-прогімназіях платне — 30 тисяч карбованців за дитину на день (для дітей працівників заводу — втричі дешевше). Хоча за місяць це виливається в значну суму, конкурс перевищив усі сподівання: зараховували дітей після співбесід і тестування. Секрет у тому, що групи дошкільні і класи прогімназії невеликі, педагог має змогу працювати з кожним окремо. Тут поглиблено вивчатимуть українську, російську та дві іноземні мови, хореографію, образотворче мистецтво.

— Після закінчення третього класу кращі учні одержать рекомендації для навчання в Українській національній гімназії, яку буде відкрито наступного року в Житомирі, — запевнив завідувач міського відділу освіти Федір Пендерецький.

Житомир.

Народна артистка України Ольга ПАВЛОВСЬКА:

«Степом, степом...» — це не просто пісня

Наприкінці шістдесятих, коли в Черкасах вперше прозвучала проникливо-трагічне «Степом, степом...», мало хто, напевно, здогадувався, що Ольга Павловська співає не просто пісню... Що стане вона її втіленням. А для України — символом скорботи всіх українських матерів, чиї сини не повернулися з війни...

Її голос вразив мене ще в дитинстві. У правічному Холодному Яру, куди щоліта збиралися на традиційну зустріч колишні партизани і сходилося населення з навколишніх сіл, виступав Черкаський заслужений український народний хор. Пам'ятаю, після виконання добре відомих у наших холодноярських селах пісень, раптом запала дзвінка тиша. Ольга Павловська, сумна чорнява молода жінка, співала нову пісню: «Степом, степом йшли у бій солдати, степом, степом даль заволокло...» Немов у храмі, зняли з голів кашкети й картузи чоловіки. Жінки краєчками хусток витирали очі. Здавалося, навіть не шелестіли дерева, змовкли пташки. Голос, сповнений болю й туги, линув урочищем, здіймався над лісом, досягав самого неба...

— Ольго Петрівно, чи пам'ятаєте той виступ у Холодному Яру?

— Так, то одне з перших виконань пісні Анатолія Пашкевича і Миколи Негоди «Степом, степом». Керував хором Пашкевич, серед побратимів-партизан слухав пісню Негода. Ще живі були сиві, мов зозулі, солдатські матері, вдови, сестри загиблих на фронтах Другої світової. Лиш близько двадцяти літ відділяло нас тоді від війни. Кожна із жінок слухала пісню й бачила свого солдата — сина, брата, чоловіка, який «спить вічним сном» і голосила за ним...

— Яка історія пісні?

— У середині шістдесятих наш хор багато виступав. Їздили ми автобусом по Україні путівцями, польовими дорогами — і повсюди, у степу чи під селами, бачили сліди війни — братські могили, пам'ятники і обеліски, обеліски... Одного разу я обізвалася до Пашкевича: «Багато ми співаємо різних пісень, а хто напише про ці обеліски?» Не знаю, чи це, чи щось інше стало поштовхом до створення «Степом, степом». 1966 року Анатолій Максимович показав мені текст і музику нової пісні. Спочатку він задумував її для чоловічого хору, але передумав — і восени 1967 року я вперше заспівала «Степом, степом стали обеліски...»

— На якій сцені?

— У нашій обласній філармонії. А згодом був виступ хору в Києві. Після нього вирішили: на декаду української культури, котра мала невдовзі розпочатися в Москві, хор імені Верьовки повезе цю пісню, а солістку візьмуть із Черкас. Так несподівано ступила я на сцену Кремлівського палацу з'їздів. Переживала страшенно, адже в залі всі керівники, як тоді казали, партії і держави... Старша за віком бандуристка з хору (царство їй небесне!), помітила мій стан і по-материнському розрадила мене. Я виконала пісню раз і вдруге — на «біс». А після концерту розплакалась, як дитина... У тому ж 1967-му пісня прозвучала в Москві біля Могили Невідомого Солдата. Після покладання вінків українською делегацією хор імені Верьовки, капела бандуристів і «Думка», ставши півколом до Вічного Вогню, заспівали «Степом, степом падають солдати»... Хвилину-дві по її закінченні всі стояли в мовчанні, немов закам'яніли. Перший підійшов до мене сивий генерал, поцілував руку і, не приховуючи сліз, тихо мовив: «Мертві не можуть подякувати... Спасибі тобі, дочко, від усіх живих солдатів тієї страшної війни...» Підходили інші люди — військові й цивільні, молоді й старі, висловлювали свою схвильованість, дякували за незабутні хвилини, що пронизали їх душі до глибини.

— «Степом, степом» звучить, немов молитва до самого Бога, як плач України, що «з горя почорніла». Здається, що ваш голос увібрав у себе весь біль, журбу й пекучі сльози матерів, що втратили своїх синів...

— Мені інколи кажуть: ось ти згадуєш війну, своє село, партизанів. Невже ти можеш це пам'ятати, адже тобі було лише кілька років?! А я пам'ятаю: як горіла наша хата і степ, як плакала моя мама, побита німецькою нагайкою... Те, що вкарбовано дитячою пам'яттю, — не зітреться ніколи. І коли я виходжу на сцену і співаю «Мати, мати стала коло хати, а кругом в диму село», — я завше бачу перед собою свою неньку, жінок-селянок мого поліського села, згорьованих війною і нестатками. Бачу виплакані очі сусідки, в якої було шестеро дітей, а чоловік не повернувся з фронту. Бачу рідну бабусю, котра до останнього дня свого чекала, що ось відчиняться хатні двері — і до світлиці зайдуть двоє її синів-соколів, котрі пропали безвісти у смертоносному вирі війни.

— Мені здається, ви передаєте своїм голосом не лише трагізм, кричущу несправедливість війни, котра забирає все молоде, найкрасивіше, а й несете духовне очищення від марнот і суєти. Ваш голос пробуджує світлу печаль і задуму: подивіться, яка прекрасна наша земля, наша Україна, в ній «людям жито жати», співати пісень, народжувати синів, жити в злагоді й добрі...

— Ви добре сказали. Мені дуже болить доля нашої України. Я часто задумуюсь: чому наш працелюбний, співучий народ і сьогодні нещасливий? Може, тому, що втрачаємо народну мораль, відрікаємося звичаїв і традицій дідів-прадідів наших? Чому не чути нині на сільській вулиці дівочого співу? У що перетворилися весілля — колись справжні неповторні народні опери?! Я не чула, щоб молода мама співала своїй дитині колискову... Чи не тому стільки нині бездуховних і бездушних людей, засліплених жадобою до збагачення. Ні діти, ні їхні батьки не знають, хто вони, звідки їх коріння. Вони зневажають рідну мову, а отже, й Батьківщину. Моя покійна ненька не стомлювалася повторювати: «Гординя — то найбільший гріх». Була вона глибоко віруюча людина і вважала, що кожна людина мусить мати власну гідність, совість, милосердя, має бути сама собою і не напинати на себе чужі одежі...

— Ольго Петрівно, ви розповідали, що Ваша мама була першою слухачкою пісні, про яку сьогодні ведемо мову.

— Так, я їй першій показала слова й заспівала. Моя мама сама чудово співала в церковному хорі, мала рідкісне меццо-сопрано, знала безліч народних пісень. Одну з них — «Цвіте терен» наспівала Анатолію Авдієвському, і після його обробки пісню почала співати вся Україна. Моя ненька була людиною багатьох талантів, втім, як і багато інших українських жінок. Немає такого дня, щоб я не згадала матусю. Її світлий образ зігріває мою душу, додає сил, коли мені важко. А тоді, послухавши нову пісню Пашкевича, вона сказала прості слова: «Це дуже гарна пісня, Олю. Дай Боже їй довгого віку...»

— Справдилися побажання вашої неньки. «Степом, степом» стала не лише справді народною піснею, а й національним реквієм, а ви — єдиною його виконавицею. Як нині живеться вам, народній артистці України?

— Як, напевно, всім простим людям. Живемо з чоловіком тихо й скромно. Вже кілька років я не співаю у Черкаському хорі, а працюю з фольклорним гуртом «Росава» при обласній філармонії. Проблем вистачає — восьмий рік триває реконструкція приміщення філармонії. Вже, здається, всі, хто тільки хотів побудувати собі дачі, гаражі, — побудував їх, а ремонту філармонії не видно кінця-краю. Знаю, не сподобаються ці слова керівництву, але не сказати правду не можу. З «Росавою» багато їздимо з концертами Черкащиною, виїхати до інших областей — то теж неабияка проблема, хоча наш колектив дуже гарний і його з задоволенням послухали б наші сусіди. В репертуарі «Росави» багато народних і сучасних пісень. Але не відбулося жодного концерту, щоб слухачі не попросили виконати «Степом, степом». І я знову й знову співаю пісню, яка стала часткою мого життя. І бачу сльози на очах уже тих, хто діда свого знав лиш з фронтової фотокартки...

— Доки нам не зраджуватиме пам'ять, доти житиме ця пісня — відлуння війни. Ось і сьогодні звучить вона щодня, як позивні телемарафону «Пам'ять», присвяченого 50-річчю визволення України...

— Мені приємно і водночас гірко їх слухати. Це запис ще 1968 року... Пам'ятаю, «писали» хор на платівку цілий день: ліричні, жартівливі народні пісні, твори сучасних композиторів. Надвечір, коли всі добре стомилися, почали запис «Степом, степом». Мій голос уже «сів», і я співала на півтона нижче. Розстроїлася дуже. Мене заспокоювали: не переживай, це перший запис — не останній... А виходить, останній. Минули десятиріччя, але пісню так ніхто й не запропонував записати наново. Тепер старий запис шипить — повірте, сумно це слухати...

— Невдовзі розпочнуться ювілейні урочистості. У Києві відбудеться великий святковий концерт. На ньому, гадаю, неодмінно звучатиме пісня-реквієм. І добре було б, якби линула вона не з динаміків, а зі сцени, вашим голосом. Тоді, я в це вірю, знайдуться люди, котрі не пошкодують коштів на її увічнення. Адже кожної родини в Україні торкнулося чорне крило війни. Пригадаймо — й у наших учорашнього і сьогоднішнього президентів батьки-солдати «стали обелісками»...

— Вічна їм і всім загиблим за волю України пам'ять.

— Дякую вам, Ольго Петрівно, за приязність, щирість, щедроту душі, за збережену пісню — оберіг нашої пам'яті.

Розмовувала
Лідія ТИТАРЕНКО.

Іван ДЕНИСЮК, професор Львівського університету імені Івана Франка

Беатріче Коцюбинського

Яблуневоцвітний спогад про письменника вона носила в серці все життя

Досліджуючи в усій складності психологію творчості — «алхімію слова», Ян Парандовський помітив, що в процесі цьому бере участь таємничий союзник — жінка. Безсмертна пара — Данте й Беатріче — високою легендою, прекрасним міфом увійшла до світової культури. Мистецьким надбанням людства стали листи Віктора Гюго до його нареченої чи поетичні послання Аполлінера до випадково зустрінутої в поїзді вчительки. Хто не чув за Анну Керн, до речі, українку-полтавку, яка надихнула Пушкіна на створення ліричного шедевру «Я помню чудное мгновенье...». Була така Беатріче і в Михайла Коцюбинського, і мені судилося її бачити й провести в неї, в її чернігівській гостинній домівці, незабутній вечір.

1954 року я поїхав до Чернігова на ювілейну конференцію з нагоди сторіччя Коцюбинського.

Був я тоді аспірантом і не виголошував доповіді, а прислухався до цікавих виступів коцюбинознавців. Але найпильнішою слухачкою всього там мовленого про класика нашої прози була одна сліпа бабуся. Усі поглядали в її бік і перешіптувалися: «Аплаксіна! Аплаксіна!»

... 1939 року в літературному світі вибухнула бомба: Ілля Стебун опублікував у «Радянському літературознавстві» й окремою книгою листи Михайла Коцюбинського інтимного характеру. Їх адресаткою була Олександра Іванівна Аплаксіна. Це був апогей засоціологізованого літературознавства, коли кожен письменник — «великий», «видатний» — «все своє життя боровся» і ходив у якомусь залізобетонному панцирі, який щільно закривав його серце. А тут «найчерновіший» співець революції 1905 року осмілився мати приятельку! Обуренню філістерів не було меж. Я пам'ятаю, як у повоєнні роки одна студентка-відмінниця намагалася побити мені окуляри за те, що порекомендував аудиторії книжку Марієтти Шагінян «Тарас Шевченко» — таку скандальну книжку, де є розділ «Любов»!

Тоді, сорок років тому, в Чернігові я познайомився ближче з родиною Коцюбинських. Ще жила дочка письменника Ірина. Пам'ятаю той вечір, коли мій однокурсник Микола Грицюта вів мене вулицями міста, устеленими пахучим вологим опалим листям, до вдови брата Михайла Михайловича — Катерини, привітної чудової жінки матері — Михайлини Коцюбинської. Молоденька Міля увесь вечір прекрасно грала на роялі. А другого вечора її сестра, весела й жвава Зоя Єфіменко-Коцюбинська, взяла мене під руку й сказала: «Пойдем, дорогуша, в гости к Аплаксиной» (вона розмовляла російською).

Олександра Аплаксіна мешкала разом зі своєю сестрою в маленькому, майже сільському, будиночку десь на околиці Чернігова. «Я ще жива, як бачите, хоча Смілянський у своїй книжці про Коцюбинського написав, що вже померла» — сказала «у перших словах» сестра Олександри Іванівни. Чудовий, милий, затишний вечір, гостинний запашний чай, щирість і безпосередність розмов... Я придивлявся до Беатріче Коцюбинського. Невисока на зріст сивоволоса жіночка, з кирпатим носиком, негарна, але оповита флеромповабу й чару. Людина високої інтелігентності й культури, інтелектуалка. Вона була в курсі всіх літературних справ — сестра усе їй читала. Десь у 20-і чи 30-і роки, живучи в Ленінграді, вона впала на підлогу й сильно забила голову, від чого осліпла. Незрячі звичайно мають застиглий вираз обличчя. Олександра Іванівна була сповнена експресії, внутрішньої динаміки, розмовляла жваво й цікаво. Звичайно ми розпитували про її знайомство та дружбу з Коцюбинським. Казала, що чогось додати істотного до того, що висловила у надрукованих спогадах, не може. Шкодувала, що дозволила публікувати ті листи: ще зарано було для них. Надто боляче сприйняла їх появу дочка письменника — Ірина Михайлівна, яка, до речі, за своє життя не дозволила передрукувати з них жодного інтимного рядка. Про приятельок Пушкіна, яких він мав до одруження понад сто і котрих називають адресатами його лірики, можна говорити спокійно, бо ця епоха відійшла уже в казку-легенду. Але автор «Фати моргани» і любов, — ні, це вже не вкладалося в соціалістичну свідомість. Адже й Марко Гуща — герой роману, — прийшовши на побачення після тюрми, поклав тільки руку на плече Гафійці й сказав: «Хороша ти», а вона йому відповіла: «І в нас була забастовка».

До речі, Олександра Аплаксіна брала участь у підпільній революційній боротьбі. Працювала разом із Коцюбинським у чернігівському статистичному бюро. Михайло Михайлович у цій молоденькій кирпатенькій дівчині відчув людину з якогось іншого, небуденного світу. Вона стала повіреною його дум і мрій. Не все можна було сказати, чим переповнювалося серце під час зустрічей десь на Десні. І вони писали одне одному листи. Складали їх у романтичній «поштовій скриньці» — в дуплі старого дерева. Але одного разу Коцюбинський запропонував писати йому додому, адже в аристократичних сім'ях не читають чужих листів. Однак Віра Устимівна, дружина Коцюбинського, зробила виняток із правил «доброго дому» і ... прочитала листа Аплаксіної до свого чоловіка. Можна уявити цю ситуацію. Віра Устимівна, — розповідала Аплаксіна, — приходила просити її не розбивати сім'ю. «Але ж я ніколи не думала цього робити». Усе життя Олександра Іванівна зберігала вірність цій дружбі — ніколи не виходила заміж. На труну Коцюбинського принесла вінок з квітучих яблуневих гілок. Яблуневоцвітний спогад про поета прози носила в серці все життя...

Під час нашої зустрічі було говорено про різних письменників. Олександра Іванівна почастувала нас такою оповідкою про Аркадія Гайдара.

... Двадцяті роки. Розруха, голод, зрептою неп. Роки, коли Володька Сосюра писав: «Я б стріляв у кожну шляпу і в манто у кожне я б стріляв». І ось, уявіть собі, у трамваї їде пан у капелюсі й макінтоші. Везе цим трамваєм перекупка на базар кошик яблук. Вона спостерігає, що буржуй у капелюсі заліз рукою в кишеню блідого, бідного, обдертого студента. «Господин, да еще в шляпе, — вор!» Скандал у трамваї. Спантеличений студент мимоволі засунув руку до своєї убогої «нізчимної» кишені й витягнув звідти ... сто карбованців, які йому поклав туди «злодій» Аркадій Гайдар. Отут трамвай круто змінив думку, а тітка, яка найбільше пащекувала, подала Гайдарові найкраще зі свого кошика велике рум'яне яблуко.

Зоя Єфіменко-Коцюбинська пояснювала мені цей «роман на мент» Коцюбинського з Аплаксіною тим, що Віра Устимівна не розуміла поетичної душі письменника. Німкеня Дейша (Дейч) була сувора, холодна й суха. У своїх мемуарах (до речі, дуже талановитих) Ірина Михайлівна переробила це німецьке прізвище на українське Діжа. Вона ж «організувала» з допомогою спогадів старих більшовиків зустріч Михайла Коцюбинського з Леніним на Капрі в Горького. А в дійсності вони там були з розривом у кілька днів... Вражена до болю публікаціями листів батька до Аплаксіної, дочка все робила, аби возвеличити свою матір — революціонерку Дейшу — Віру Устимівну. На кожній стіні, навіть на шафі в музеї Коцюбинського в Чернігові, був її портрет. Що ж, можна зрозуміти дочку. Як зіницю ока, дбала вона про кожну квітку в садибі, квітку Коцюбинського. Плекала півгектара квітів.

Аплаксіна розмовляла російською, і тою ж мовою писав до неї листи Коцюбинський. Я питав Зою Єфіменко-Коцюбинську, якою мовою розмовляли в домі? «Намагалися розмовляти українською, хоча не завжди добре виходило. Я пам'ятаю листівку від дядька, у якій він нас, дітей, закликав любити свою рідну українську мову».

Дві найближчі до Коцюбинського жінки — наймолодша дочка й приятелька — жили довго. Сувора, «суха», шляхетна й горда, як і її матір, дочка дуже добре ставилася до нас, львів'ян. Кожного разу запрошувала мене письмово на традиційні суботи Коцюбинського.

Приїжджала у Карпати, до Криворівні, на свято Франкове. Була невтомна у справах свого дому, свого храму — музею Коцюбинського. Хвора, вона вже не виходила зі своєї кімнати до людей. Але перемогла слабість і таки вийшла до львів'ян, наших студентів, коли ми приїхали до Чернігова.

Тихо погасла «забута тінь» — та, яка вінком із цвіту яблуні виразила себе, свою душу, що так зріднилася з душею автора «Тіней забутих предків» і «Цвіту яблуні», — Олександра Аплаксіна. Сенсаційні й багатоінформативні листи Коцюбинського до Аплаксіної у першодруках викрадено майже з усіх бібліотек. Настав час перевидати їх окремою книжкою.

На знімку: О. Аплаксіна.

Про автора

З автором цієї статті, Іваном Оксентійовичем Денисюком, я познайомилася під час вступних іспитів до Львівського держуніверситету імені І.Франка. Коли відповіла на запитання з екзаменаційного білета і на додаткові, екзаменатор зажадав: прочитайте щось із інтимної лірики Франка.

І 16-річна абітурієнтка натхненно защебетала:

Як почуєш вночі край свого вікна,
Що щось плаче і хлипає важко,
Не тривожся зовсім — не збавляй собі сна...

Незвичне, погодьтеся, завдання як для вступного іспиту. Та Іван Оксентійович ніколи не намагався вкластися в прокрустове ложе жорстких правил. У кожній його лекції навіть за найскладніших для університету часів відчувався дух «зів'ялого листя», через який ми відкривали для себе літературу кінця XIX — початку XX століть і особистості велетів тої доби. До речі, саме він знайшов і опублікував «щоденник самогубця», адресований Уляні Кравченко. Той щоденник, який надихнув Івана Франка на поетичний шедевр — ліричну драму «Зів'яле листя».

Коли я запропонувала професорові Денисюку написати «щось» до роковин з дня народження Михайла Коцюбинського, приміром, «Коцюбинський і Галичина», він одразу ж «поламав рамки» і запропонував: «Я напишу про любаску Коцюбинського. Я зустрічався з нею, багатьом розповідав, але ніколи ще не писав про це».

Професор написав ці нотатки за одну ніч: пунктуальність — золоте правило еліти. Прикро, що держуніверситет, який має «золотий фонд» наукової еліти, досі не здобув статусу Національного...

Професор, якого я зустріла через роки, хоча вже й срібноволосий, залишився самим собою: той же замріяний погляд, спрямований у себе і в піднебесся водночас. Помітивши в моїх руках «Біблійний атлас», який щойно вийшов друком у Києві, він погортав книгу, висловив своє захоплення, а насамкінець зауважив, «як вона гарно пахне».

А книга пахла свіжою друкарською фарбою і, можливо, трішечки моїми парфумами...

Оксана ТЕЛЕНЧІ.

Анатолій СОЛОНСЬКИЙ

Ой літа — тільки в серці луна...

Поезія

Наші!..

Згадаю тільки — і постане вмить
той день, увесь у полум'ї та сажі.
І прямо в серце знову забринить
оте коротке й незабутнє:
— Наші!..

Ще за селом не заховалась ніч,
ще люто гепають снаряди
вражі,
а ми — навстріч,
а ми — своїм навстріч.
Для нас уже немає страху:
— Наші!..

І мама наша не ховала сліз,
як ми уперше наїдались каші...
Мої стежки, здається, почались
отам де грім і вистраждане:
— Наші!..

***

Ой літа — тільки в серці луна...
Побілили солдати колишні.
А на землю приходить весна —
зацвітають черешні та вишні.

І гадають дерева в саду:
якось дивно в людей повелося —
чи вони і зимою в цвіту,
чи то сніг не розтанув і досі?..

ЯБЛУКА

Чого ото ще треба чоловіку?
З удосвіта моцується, дивак.
А має, кажуть, пенсію велику
І «Таврію» дали йому за так.

Видать, натуру має скупувату,
урвати вміє — тільки попусти.
Не встиг як слід обжитись —
за лопату
і день у день пропкує на пустир.

Комусь близенька дача тільки
сниться.
А цей, дивись, нічого не проспить.
Скопає та посадить полуниці
І буде справні гропики лупить.

А сотки, як відомо, незаконні,
пряме самозахоплення — і квит!..
Отак гадав сусіда на балконі,
пихатий та розсудливий на вид.

А далі гірше — став погано
спати,
рум'янці зникли з круглого лиця,
коли сусіда роздобув — по блату! —
І посадив добрячі деревця.

Незримий шашіль допікав
зісподу
і самописку мацала рука,
як той у сад носив державну воду,
кректав допізна,
бо ж на дурняка!

Знервований, почав грубити
жінці,
зганяв на дітях незбагненну
злість.

Та снив одним:
не яблука — червінці
на яблунях рожево налились.

І прокидавсь:
— Комерція приватна?
Вода безплатна, дармові сади?
Ну, постривай!
Зберу докупи факти
і анонімку — знаємо куди!..

А той не спав — метався до
світанку,
немов на хвилях човен без
весла.

Заполонила пам'ять ненастанна
і в далечінь розбурхану несла.

В ту дику ніч, де хлюпало болото,
палало небо і гуло, як дзвін,
де із облоги вирвалася рота,
а він прийшов до пам'яті —
один.

Ні встати, ні повзти — суцільна
рана.
Страшний тягар і пекло
замість ніг.
Та голод — голод з рана і
до рана —
не гірш фашиста клятого обліг.

Хитався світ, згасав, неначе
свічка.
Та як звелась кістлява наяву,
прийшла з-над урвищ
незугарна дичка
і яблучка роняла у траву.

Ще буде — молоко на
полустанку,
і пиріжки, і цитруси в Криму.
Та білий світ однині й
до останку
здаватиметься яблуком
йому...

Уранці він ходив молодцювато,
лише на скронях — дим із
переправ.
І яблука — неначе сонцента —
сусідам на подвір'ї дарував.

А потім повні кошики —
в машину
і в дитбудинок тихо покотив...
Сусіда люто розпікав дружину,
порвавши анонімний детектив.

НЕЗАБУТНЄ

Стільки літ — час давно
відболіть.
Та крізь думи мої і світанки
батьків поїзд — пекучий болід —
все летить під «Прощання
слов'янки»...

Про автора

Анатолій Солонський — журналіст, завідувач відділу кореспондентської мережі «Голосу України». Багато років працював власним кореспондентом «Робітничої газети» — спочатку по Полтавській, а потім по Дніпропетровській області.

А друге покликання його душі — поезія. Видав дві збірки віршів, друкувався в журналах, колективних збірниках.

У «Голосі України» працює з першого номера газети.

Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ, «Голос України»

ТИТАН — МЕТАЛ МІЦНИЙ. І ПРИБУТКОВИЙ

Але чому його українські виробники не можуть з цього скористатися

Точка зору

Титан — не цегла чи вапно. Його в кожному районі не виробляють. Титан — метал рідкісний. Досить сказати, що виплавляють його лише в кількох країнах світу, в тому числі — Україні. Ні в аерокосмічній, ні в оборонній, ні в хімічній чи целюлозно-паперовій промисловості без цього металу просто не обійтися. Може знадобитися він і для атомних електростанцій, яких маємо вдосталь. Зокрема, для виробництва труб теплообмінників. Щоправда, як вважають спеціалісти, ці труби можна робити і з нержавіючої сталі. Мовляв, це дешевше. Воно то так, але титан, по суті, вічний, бо не боїться агресивного середовища. А коли додати, що в нас, в Україні, є проблеми із захороненням радіоактивних відходів, то вигода в даному разі від використання титану очевидна.

Є програма. Потрібні гроші

Виробництво титану — то один із пріоритетів у структурній перебудові металургійного комплексу України. Бо маємо для цього не тільки сировинну базу, й напрацьований науково-виробничий потенціал цієї важливої підгалузі. І створення в Україні мірної промислової бази для виробництва всіх напівфабрикатів, конче потрібних для виплавляння титану, безперечно, позитивно вплине на структуру експорту та імпорту титанової продукції.

Отож українськими вченими, спеціалістами галузі, урядовцями розроблено комплексну програму розвитку титанової промисловості, намічено стратегічні напрямки збільшення виробництва цього металу. Але найвразливіше місце у програмі «Титан України», як вважають фахівці, — то проблеми фінансування. Бо всі без винятку виробничі потужності, зокрема на Запорізькому титано-магнієвому комбінаті і Південнотрубному заводі, запропоновано створювати або реконструювати за рахунок кредиту (в тому числі й валютного) і держбюджету. Тільки за сім років у ці виробництва необхідно вкласти майже дві тисячі мільярдів карбованців, у тому числі 170 мільйонів американських доларів.

Зрештою, такі кредити можна взяти, але як повернути їх? Автори програми «Титан України» пропонують розраховуватися за позичену валюту експортом самого металу в обсягах до 50 відсотків його виробництва. Але то вкрай проблематично, бо ми досі не маємо на цю продукцію міжнародного сертифіката якості.

Мало хотіти — треба могти

Хто сьогодні в Україні готовий серйозно, на рівні світових стандартів, узятися за титановий «пласт» нашої економіки? Такі фірми є. І насамперед — акціонерне товариство «Фіко», яке має значний науковий, виробничий і комерційний потенціал і після одержання західних інвестицій, що цілком реально, може увійти до першої двадцятки виробників титанової продукції у світі. Мало того, титан з плавилень «Фіко» — найдешевший у світі. За собівартістю, що робить український метал на світових ринках найконкурентоздатнішим.

— Річ у тому, — з'ясовує головний експерт з науки і технології «Фіко» О.Тихоновський, — що ми плавимо метал електронно-променевим способом. А він, на відміну від вакуумно-дугового, який ще переважає в титановій металургії, не потребує попереднього пресування титанової губки. Саме це істотно і впливає на собівартість металу. На якості титану це не позначається. Більше того, за деякими показниками, скажімо пластичністю, ударною в'язкістю, наш титан має властивості, ліпші на 60 відсотків, ніж того вимагає світовий ринок.

Як відомо, деталі й цілі вузли, що їх використовують у машинобудуванні й на космічних комплексах, витримують величезні навантаження. І якщо до металу потрапляє навіть найдрібніше інородне тіло, то відразу різко зростає ймовірність тріщини. А чим це може загрожувати — пояснювати не потрібно. І саме технологія електронно-променевого виплавляння титану дає змогу так рафінувати метал, що в принципі унеможливлює потрапляння до нього інородних частинок. Ось чому й американці, і японці доволі інтенсивно розвивають електронно-променеву технологію виробництва титану. Особливо для використання його у космічних проектах.

Сьогодні в Україні вже понад 20 великих підприємств використовують обладнання, зроблене з титану, виплавленого на «Фіко». Мають фіковці й цікаві пропозиції з боку західних фірм, а з деякими, як, скажімо, з відомим у світі «Мерседес-Бенцом», підписали контракт і поставляють їм титанові труби. Поки що з боку німців не було жодних претензій.

Здавалося б, які тут можуть бути проблеми? Продавай продукцію, що має попит, заробляй гроші, вкладай у виробництво... Але то все, так би мовити, в теорії. А на практиці «Фіко» не може продати західним партнерам жодного кілограма титану. Ось готову продукцію, зроблену з нього, — будь ласка! А коли самий метал, то це потрібно робити через спецекспортера, який має квоти на експорт кольорових металів, але за свої послуги забирає п'ять відсотків вартості проданого металу. Та й що то за «послуги», коли самому треба шукати покупця, а вже спецекспортер продає твою продукцію. То чи не ліпше — і для держави також! — щоби цю функцію виконував сам товаровиробник? Звісно, сплачуючи при цьому відповідні податки.

Щоправда, тут мені можуть заперечити, що продавати готову продукцію — а на це «Фіко» має ліцензію — багато вигідніше, ніж металеві злитки. Воно то так, якщо брати до уваги лише фінансовий бік справи. Та справжній бізнесмен не лише за прибутки дбає, й за престиж своєї фірми, її імідж у діловому світі. А все це можна набути тільки в тому разі, якщо продавати якісні, добротні титанові злитки. Тільки таким шляхом можна (і треба!) одержати міжнародний сертифікат якості, потрапити до світової еліти виробників титану, набути добре ім'я, яке магічно діятиме на замовників.

Утім, охочих купляти український титан з фіковських плавилень уже сьогодні не бракує. Он тільки австралійці, які працюватимуть над спільним космічним проектом з нашою державою, готові щомісяця купляти по 500 тонн титану. Певна річ, поки що фіковський цех неспроможний давати стільки продукції. Але за рік-два можна буде укладати й такі вигідні контракти.

Тепер «Фіко» має на своїх складах майже півтисячі тонн титанових злитків. Частину металу прокатано на металургійних заводах України за фінансування з боку того ж «Фіко». Вироблену продукцію відвантажено насамперед українським підприємствам.

У цеху-плавильні, що невдовзі стане заводом, працює установка нового покоління для електронно-променевого виплавляння титану. За деякими своїми параметрами ця установка не має аналогів у світовій практиці, що, до речі, підтвердили й американські бізнесмени, які буквально днями побували тут. І то не просто добрий жест ввічливого гостя, бо Європейський банк реконструкції і розвитку (до речі, також цими днями) згодився надати фіковцям для реалізації титанової програми кредит у сумі 30 мільйонів доларів. А на Заході, як ми знаємо, гроші на вітер не звикли кидати.

У недалекій перспективі такі плавильні для титану, які викликали інтерес зарубіжних спеціалістів, можна буде розмістити в Запоріжжі, Донецьку та Харкові, де особливо потрібна продукція титанового виробництва.

— Сьогодні дуже важливо зберегти в Україні виробництво титанової губки, яке сильно підупало протягом останніх років, — підкреслює президент акціонерного товариства «Фіко» Андрій Жмендак. — Зокрема, на такому велеті, яким є Запорізький титано-магнієвий комбінат. До речі, ми вже вклали туди більш як півмільярда карбованців (за цінами 1992 року). Коли комбінатові бракувало кредитних коштів, а банки, як відомо, давали гроші лише під величезні відсотки. На державний бюджет сьогодні, мабуть, не варто покладатися, а треба піднести виробництво через акціонування, через залучення західного капіталу. Адже наша, українська, титанова губка, для виробництва якої маємо всі складники, удвічі дешевша, ніж, скажімо, російська. Отже, й собівартість нашого титану значно менша.

Сумніви гризуть чиновника... Але металу від того не більшає

Здавалося б, пропозиціями і програмами «Фіко» вже давно зацікавляться в урядових структурах, підтримають їх. Але... Що зацікавилися, то правда. «Прошу розглянути й винести узгоджені пропозиції. Це цікаво!» — так одреагував на лист-пропозицію фіковців 14 жовтня 1993 року тодішній віце-прем'єр-міністр В.Євтухов. Не заперечує і перший заступник міністра промисловості України В.Мазур. «Прошу переговорити, — доручає він своїм підлеглим. — Думаю, що пропозиції «Фіко» треба оцінити позитивно».

Позитивно відгукнулося на пропозиції «Фіко» й Мінекономіки України, що знайшло відображення у листі до Мінпрому за підписом заступника міністра В.Гуреєва. «Виплавка титанових злитків із губчастого та вторинного титану у вакуумних, електронно-променевих установках, — наголошено в листі, — є найсучаснішою і перспективною технологією, тому впровадження її у виробництво сприятиме виведенню української титанової металургії на світовий рівень».

Схвально сприйняв «титанову програму» фіковців і віце-прем'єр-міністр Валерій Шмаров.

Проте «Фіко» досі не залучене до державної програми розвитку «Титан України». А тим часом імовірні конкуренти «Фіко» — маю на увазі передусім зарубіжних — зміцнюють свої позиції. У них і більше оборотних коштів, і ширше, значно ширше поле для ділового маневру. І, звісно, вони не спускають ока з нашого, українського, ринку, сподіваючись у майбутньому надійно утвердитися на ньому й диктувати свої умови. Наші державні структури ніяк не можуть знайти взаємовигідного порозуміння з комерційними, з приватним капіталом, продовжують підозрювати його в недобрих намірах, роблячи з нього суцільного «грішника» в нинішній непевній економічній ситуації.

Певна річ, така тенденція недодає оптимістичного «озону» фінансовій атмосфері ділового світу. Та втім, як мені повідомили з «Фіко», там приступили до монтажу другої плавильної печі. Там не втрачають надій, що до їх пропозицій усе ж таки прислухаються «вгорі», у коридорах влади, і, зрештою, розв'яжуть їм руки.

Тому й продовжують вести інтенсивні переговори із західними фірмами, які виявляють великий інтерес до виробництва українського титану. Тому буквально кілька тижнів тому створили довірче товариство «Титан-траст», прагнучи залучити до цієї перспективної галузі й майнові сертифікати наших співвітчизників. Адже, повторимо, виробництво титану — це прерогатива лише кількох країн у світі. А метал, який виплавляють плавильні «Фіко», — найдешевший. Будемо сподіватися, що невдовзі він стане і найбільш ходовим на світових ринках.

«НАМ ПОТРІБЕН РИНОК СНД, АЛЕ НА ЕФЕКТИВНІЙ ОСНОВІ»

На запитання журналіста Юрія КОРНЄВА відповідає міністр економіки Чеської Республіки Карел ДИБА

— РЕВ припинила існування. Та ця економічна організація колишніх країн так званої соціалістичної співдружності мала не тільки негативний зміст. Разом із зв'язками надуманими і нав'язаними на догоду ідеологічній моді було зроблено й чимало раціонального, прагматичного, того, що витримало перевірку часом. Чи варто відмовлятися від усього останнього нерідко на догоду новій політичній моді, орієнтуватися східно-європейським країнам, в тому числі й Чехії, тільки на Захід? Адже економічні зв'язки, наприклад у Чехії, зі своїми східними сусідами існували завжди. Україна, як і Росія, — це одна з найбільших країн Європи, а товарооборот у Чехії з нею значно зменшився. Що ви думаєте з цього приводу?

— РЕВ було створено як організацію країн, де основною економічною системою був центральний директивний план, створений як система в період сталінізму. Основною рушійною силою економічних відносин країн — членів РЕВ була так звана координація планів, що практично означало координацію взаємних поставок товарів за умов щорічного врівноваженого торговельного й платіжного балансу. При цьому чимало обраних питань фактично і в радянському уряді, і на двосторонній основі, і в РЕВ було тільки оформлено (зерно, нафта, атомна енергетика, поставки зброї тощо). РЕВ не створив економічних інструментів як рушійну силу руху товарів, капіталу, робітничої сили, валюти тощо. Ціни й фінанси були національні, валюта неконвертована, капітал не можна було переказувати тощо. РЕВ була суспільством окремих автономних економік, у найважливіших питаннях підпорядкованих інтересам радянської імперії (держави). Ця організація зрештою була безкомпромісно підпорядкована інтересам Варшавського договору. Будь-які спроби суттєво реформувати сталінську економічну (тим паче політичну) систему, було жорстоко придушено, як, наприклад, так звана празька весна, та ідеологічно позначені ярликами ревізіонізму, антисоціалізму, антирадянщини.

Перетворення центрально-планової економіки з так званого соціалізму на ринкову економіку й демократичну політичну систему — це перехід з одного світу до зовсім іншого. Ми тому піддали, безпосередньо після подій 1989 року, різкій критиці внутрішню політичну та економічну системи, відкинули їх, підготували й почали реалізовувати трансформацію. Ми цілком закономірно вимагали ліквідації РЕВ як міжнародного представника старої нежиттєздатної і шкідливої системи. Але ми не відкинули торгівлю зі Сходом і не обрали орієнтацію тільки на Захід. Це з самого початку неправильне, навіть хибне тлумачення нашої політики. Критерієм нашого експорту та імпорту є економічна ефективність (прибутковість), тобто такі чинники як ціна, кредит, відсотки, мито, платоспроможність самостійних економічних суб'єктів, а не орієнтація за критеріями «Схід» чи «Захід», тобто нова ідеологізація економіки.

Стрімке зниження зовнішньоторговельного обігу Чеської Республіки з Україною, з іншими країнами СНД є наслідком трансформаційної кризи цих країн, що настала у зв'язку з переходом до ринкової економіки. Після розпаду центрального планування неминуче мала припинити своє існування співдружність країн РЕВ, що спиралася на нього. Це нерозуміння суті справи чи непорозуміння, коли цей факт оцінюють як прояв якоїсь нової політичної моди. Йдеться про жорстку економічну реальність, а не про суб'єктивне бажання існуючих урядів. У ринковій економіці торговельні відносини грунтуються на ринкових засадах.

Чеські підприємці зацікавлені у відновленні виходу на східні ринки, особливо там, де відновлення колишніх економічних зв'язків може стати вигідним для обох сторін і за нових умов. Мені відомо, що ряд чеських підприємців вже знайшов своє місце на російському ринку. Але їхнє завдання нелегке, бо експорт і капіталовкладення на цих територіях постійно пов'язані з великим ризиком.

Карел Диба народився 21 жовтня 1940 року у місті Простєйов. Після закінчення Празької школи економіки вчився в 1968–1970 роках у канадському місті Едмонтоні, в Альбертському університеті. З 1972 року працює в Інституті економіки Чехо-Словацької академії наук. У 1984 році переходить на роботу в академічний Інститут прогнозування, де згодом посідає пост головного економічного дослідника і завідувача відділення макроекономічних досліджень та прогнозів. У січні-травні 1990 року Карел Диба — радник прем'єр- міністра країни. Протягом наступних п'яти місяців — директор Інституту економіки Чехо-Словацької академії наук. З липня 1990 року по жовтень 1992 року — міністр економічної політики і розвитку Чеської Республіки. Карел Диба є головою Чеської економічної спілки Академії наук, а також членом кількох міжнародних економічних спілок. Із жовтня 1992 року працює міністром економіки Чехії. Одружений. Має двох дітей.

— Які Ви бачите можливості для розвитку економічних зв'язків, збільшення товарообігу Чехії з Україною, іншими країнами СНД? Які проекти чи практику економічного співробітництва Ви вважаєте найбільш ефективними? Що, на ваш погляд, треба зробити, щоб створити умови для значного розширення цих економічних зв'язків, для ділового співробітництва промисловців і підприємців цих країн?

— Я вже говорив і хочу знову повторити, що основою торгівлі має бути саме торгівля, тобто купівля і продаж, які грунтуються на ринкових засадах. Ми дуже зацікавлені у розвиткові такої торгівлі, тим паче, що ряд наших підприємств знаходив збут на ринках нинішнього СНД. Деякі з підприємств — експортерів до колишнього СРСР, були розширені або цілком побудовані для експорту в СРСР, інколи навіть за сильного тиску з боку СРСР (вантажні автомобілі «ТАТРА», хімічне устаткування для виробництва азотних добрив, електричні та дизель-електричні локомотиви, трамваї, атомне енергоустаткування, взуття для армії і населення і т. ін.). Багато з цих підприємств опинилося в скруті через важкий економічний стан країн — членів СНД.

Тяжкого удару колишньому чеському експортерові до СНД було завдано неплатіжоспроможністю російських, а також українських підприємств і банків. Лише за постачання 1991 року, наприклад, Росія винна чеським підприємствам 330 мільйонів американських доларів (разом зі Словаччиною ця сума становить 430 мільйонів американських доларів). Цілком природньо, що в результаті припинення платежів з боку Зовнішекономбанку чеські та словацькі підприємства припинили свої постачання до СНД, особливо до Росії. Це основна безпосередня причина значного скорочення товарообороту ЧР з Росією та Україною. При цьому ЧР оплачує поставки нафти за принципом «cash», тобто у вільній валюті, а не чеським товаром.

Утворився дивний стан: чеські підприємства не можуть експортувати до Росії через недостатність платіжних засобів у Росії, торговельний баланс складається з пасивом для ЧР і за нафту ми платимо у вільній валюті. Як ми за такого стану справ, коли немає нормальної торгівлі через причини в економіці Росії, можемо мріяти про проекти економічного співробітництва?

Ви запитуєте, що, на мій погляд, потрібно зробити, щоб створити умови для значного розширення економічних зв'язків Чехії з Україною та іншими країнами СНД? Я хочу стояти ногами на землі і тому відповідаю просто: запровадити у наші відносини цілком звичайну торгівлю, на першому місці в якій — спроможність платити за товари і послуги. Справді ненормально, якщо ваші споживачі не можуть через брак коштів купувати в Чехії потрібний їм товар (трамваї, вантажні автомобілі «ТАТРА», споживчі товари). Нам при цьому відомо, що Україна, як, утім, і Росія, купує деякі товари, які могла б купувати в Чехії, на інших ринках.

Мій прагматичний підхід до взаємної торгівлі аж ніяк не означає, що я недооцінюю перспективність ринку СНД для чеської економіки. Ринок країн СНД перспективний. Ми також зацікавлені у створенні торговельних палат, представництв підприємств у країнах СНД (у центрі і регіонах), у розвиткові прямих відносин промисловців і підприємців, у розвиткові банківської системи на підтримання взаємовідносин. Те ж саме ми чекаємо від країн СНД у Чеській Республіці. Але основою для пожвавлення економічних відносин має стати здорова торгівля.

— Економіка країн колишнього СРСР зазнає труднощів, що постали через нецивілізований «розрив шлюбу». Адже було розірвано не лише неефективні, а й багато ефективних зв'язків між республіками і підприємствами. Недавній поділ Чехо-Словаччини відбувався цивілізованіше. Але й цей процес був болісний. Чи вважаєте ви, через два роки, що цей поділ був необхідний, чи й тут наріжним каменем постали питання політичні? Чи можна сказати, що Чехія і Словаччина виграли від цього?

— Цей процес був результатом бажання Словаччини. Мандат для проведення політики самостійної держави отримали на виборах 1992 року ті політичні представники Словаччини, які впевнені, що вона здатна жити як суверенна держава. Втім, це не вперше в історії Чехословаччини (після 1918 року), коли словаки висловили таке бажання. Наприклад, 1919 року, не кажучи вже про 1939 рік. Були помилки й у чеських політичних представників, зокрема в керівництві КПЧ після Другої світової війни. Коротше кажучи, виявилося, що поділ необхідний. Ви знаєте, що все відбулося спокійно, всілякі відносини розвиваються нормально. Певна річ, що будь-який процес не безболісний, зокрема для сімей. Отже природньо, що відбувся деякий спад взаємної торгівлі, який не на користь економікам обох країн. Але знову ж повторюю, що причиною поділу було бажання словаків жити в самостійній державі, а не «питання політичні».

— Як ви вважаєте: з чим пов'язаний розпад цілого ряду держав, створених слов'янами в Європі та Азії: СРСР, Югославія, Чехо-Словаччина. Невже правда тих істориків, які стверджують, що без норманів, варягів не було б Київської Русі, а без німців — Чехії? Чому слов'яни дають так багато уроків того, чого не потрібно робити?

— Ваше розуміння слов'янства для мене неприйнятне. Я в такому розумінні ідею «слов'яни» не розумію. Грузин Сталін зловживав слов'янською ідеєю для своїх великодержавних цілей. Величезну помилку ви сформулювали в констатації, що без «німців не було б Чехії». Чехи не піддалися онімеченню. У чехів була створена самостійна держава майже водночас із зародженням різних німецьких держав.

Розпад СРСР, Югославії та Чехо-Словаччини не можна, на мою думку, спрощено пов'язувати з тим, що йдеться про слов'янські країни. Наприклад, розбрат, який триває між Вірменією і Азербайджаном, зовсім не стосується слов'янських держав, але незважаючи на це в них спільні історичні й суспільні корені з тим, що на початку дев'яностих років сталося в решті країн колишнього СРСР. Дати коротку відповідь на Ваше запитання неможливо без викривлення суті того, що стосується цих складних питань.

— Ви знаний усьому світові як один із авторів чеської моделі приватизації. З моделі вона стала економічною дійсністю у Вашій країні. Як ви оцінюєте хід приватизації в Україні, в інших державах СНД, а також в державах Балтії, яких би помилок ви порадили уникнути?

— З питань приватизації в Україні та інших державах СНД я висловлюватися не можу, бо не маю достатньої інформації. Я лише хочу зазначити: деякі наші підприємці кажуть, що вони дуже зацікавлені взяти участь у приватизації в Україні та Росії. Але процеси прийняття рішень у вас, на їхню думку, відбуваються інколи дуже повільно.

Не хочу ставати арбітром або оцінювати хід приватизації і всієї економічної трансформації у державах колишнього СРСР. Я не настільки обізнаний з конкретними умовами окремих країн, які, безсумнівно, дуже відрізняються від стану в нас, але відрізняються значно також в окремих країнах СНД одна від одної. Я, все ж таки, гадаю, що макроекономічна стабільність як наслідок суворої бюджетної і валютної політики і швидкої масової приватизації є основною умовою, яку мають виконувати перетворення в кожній країні, щоб сподіватися на успіх. Мені здається, що в країнах Прибалтики це вдається проштовхувати. В Росії бачу певний поступ, наприклад рівень інфляції знижується. Я хотів би, щоб подальший розвиток підтвердив цю спрямованість.

Стосовно досвіду нашої приватизації, я сказав би, що вона має бути досить різка і втягувати велику кількість людей.

— Якими Ви вбачаєте економічні відносини «Схід—Захід» в сучасному світі? Що ви вкладаєте в поняття «новий економічний порядок»?

— Питання відносин «Схід — Захід», на мою думку, перестало існувати як таке після закінчення «холодної війни» й не варто про нього говорити.

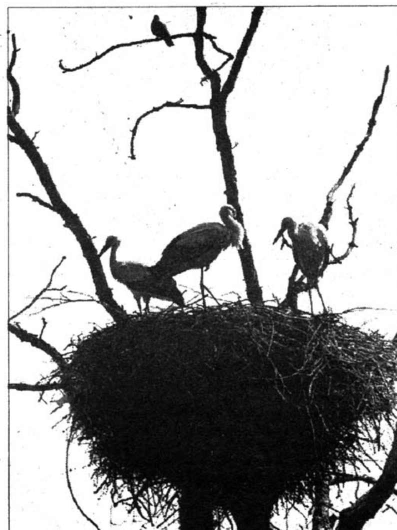
Прага.

Редакція газети «Голос України» дякує працівникам посольства Чеської Республіки в Україні за допомогу в організації цього матеріалу.

Богдан БЕРЕКЕТА, «Голос України»

ЛЕЛЕКИ НАД СТОБИХВОЮ

Сказання про поліське місто-село — стома лихами бите, але світле й горде під крилами лелек, які щовесни прилітають сюди.

За народним повір'ям, лелека стереже дім, оберігає щастя в ньому. А ще кажуть, що лелеки селяться там, де живуть добрі люди.

У селі Стобихві на сорок подвір'їв — близько двадцяти лелечих гнізд. Ніхто ніколи не кривдить звірини, птаха, худоби. Тут живуть добрі люди. Серед них — Любов Онуфріївна і Прокіп Миколайович Кураші. Обом — за сімдесят. На два дні вони дали мені притулок у своїй хаті.

Цього спекотливого літа для своєї худоби — дві корови, теличка, вівці — вони удвох заготували шість тонн сіна. А в тілі Прокопа Миколайовича з другої світової осколки сидять. Під Балатоном тяжко поранило молодого солдата, ото відтоді й ходить чоловік з металом. Та косу, плуга і ціпа він тримає міцно.

Цивілізація в це поліське село тільки-тільки заглянула. Років п'ять, як світло провели, телевізори засвітилися, радіо заговорило. Щоправда, телефону ще немає. Недавно обраний голова районної Ради Ростислав Кухтей обіцяв провести. Ходив, кажуть, довго по селу, з людьми балакав, задумано стояв на тому місці, де колись школа була, а потім медпункт. І сказав людям: «Розпочнемо відродження села з медичного пункту».

В іншому селі, мабуть, приїзд районного керівника мало хто й помітив би. А для стобихівців — подія! Бо ніхто ними не цікавився. Тут майже всі пенсіонери. Лиш кілька працездатних та четверо школярів. До найближчого населеного пункту — 8 кілометрів. Коли сухо — доїхати можна, а як задощить — і трактором не дістанешся. До найближчої бруківки — 17 кілометрів. Через болота, ліси, через військовий полігон, де нерідко вибухають снаряди, люди долають ці кілометри пішки. А за спиною — важкі клунки. До міста несуть ягоди, гриби. А з міста — хліб, солодощі, одяг та взуття. Як було 20 чи 100 років тому. А може, й не так?

У Стобихви цікава історія. Село розкинулося на незвичному для Полісся підвищенні, чи не єдиному в цьому краї. Луком стискає село річка Стобихівка, що впадає в Стохід, притоку Прип'яті. З півдня й заходу— чарівний вид на сінокоси, багаті різнотрав'ям, по яких, мовби змії, звиваються річки Стобихівка й Стохід. А за сінокосами — дубовий і сосновий ліс. Краса — казкова. Та моторошно стає, коли згадаєш: уся та краса — це територія полігону. І Стобихва, власне, на ньому.

Отут і розгадка трагедії села та його жителів. З архівних історичних джерел відомо, що Стобихва — колишнє поліське містечко, воно згадується у 1703 році як власність Степана і Петра Печецьких. 1868 року тут було 190 подвір'їв, сірникова фабрика, винокурня, гуральня, цегельня, водяний млин, дерев'яна церква, міщанська управа, земська поштова станція й лічниця, а ще 6 крамниць, 10 колодязів, 5 вітряків. Щорічно збиралося 4 ярмарки. До нашого часу збереглося лише кілька колодязів. Перший раз жителів Стобихви насильно виселили в першу світову війну. Через село проходила оборона німецьких військ, яку прорвала російська армія під командуванням генерала Брусилова. Ще й сьогодні тут видно сліди від бліндажів та окопів, порослі чагарниками.

У двадцяті роки з далеких районів Поволжя та Курської губернії поліщуки поверталися в рідні місця, де на згарищах будували нові оселі для себе і своїх дітей. У тридцяті роки влада буржуазної Польщі оголосила цей район авіаційним полігоном. Лелек над Стобихвою розганяли літаки, земля стогнала від розривів і бомб. У сороковому році «рідна» радянська влада насильно почала виселяти мешканців села. Людей гнали в Бессарабію. Залишилося 15 дворів, стобихвівці жили під страхом: ось бомба впаде на голови... Потім війна. Червоні партизани, українські повстанці. Хіба знав поліщук, хто вночі знімав з нього кожуха, забирав із бодні сало, хто знищив дерев'яні мости через Стохід, якими він міг переїхати, щоб добратися до міста — щось виміняти, купити? Не було в селі ніякої влади. Хто як умів, так і жив.

Любов Онуфріївна пам'ятає ті роки, її батьки не покидали рідного місця. Жили тут весь час.

— По війні наші люди з Бессарабії почали повертатися, — розповідала жінка. — Жили в землянках, а потім на хати розживались, діти народжувались. Місця у нас медоносні, пасіки були великі, пам'ятаю, у бочках мед зберігали...

Зупинилась на слові. По щоці сльоза покотилась. І сказала стара жінка з болем:

— А в сорок сьомому нас знову почали виганяти із села. Приїжджали з району, хати насильно валили, школу розібрали, розламали стіни клубу. Ніби варвари... А люди не слухались. Жили, худобу тримали, дітей родили. Ось тільки бджоли нас покинули. Усі нас покинули, тільки лелеки прилітали щораз. Ми вірили: настане час — відродиться наше село, містом стане над річкою Стобихвою, бо у світі для нас нема гарнішого місця.

Посвітліло у жінки обличчя. Признаюся: кожного разу духовно збагачуюсь, коли зустрічаю гарних людей. А в Стобихві — усі гарні. Жорстоко обійшлася з ними доля, а вони не втратили доброти й віри. З прадавніх часів зберегли старі звичаї, весільні обряди, пісні, вишивки та писанки. Хоч трошки розкажу з того, що чув і бачив.

На найвищому місці в селі, де колись була церква, в оточенні старих-престарих дубів стоїть високий хрест, перев'язаний рушниками. Я нарахував 48 рушників.

А неподалік — місце для багаття. Ніхто із старожилів села не може сказати, з якого часу так повелося: кожного року на Великдень мешканці села розпалюють велике вогнище на всю ніч. А в цей час у кожній хаті при розчинених вікнах горять свічки. І ніхто в ту ніч не лягає спати.

А щодо вишиванок, то в кожній хаті села вони різні. Соромно тій господині, яка запозичила взірець у сусідки. Коли Любов Онуфріївна віддавала дочку заміж, то всім старостам вона подарувала по вишиваному рушнику. А старостів було... двадцять.

— Маю готових 16 рушників — тримаю для онуків, — з гордістю говорила Любов Онуфріївна. — На зиму в хаті ставлю ткацький верстат, тчу полотно на рушники, рядна, доріжки, килими. Собі й чоловікові на смертну годину вишила покривала. Щоб опускати домовину в могилу — маю спеціально вишиті рушники...

Показала мені велику ковану залізом дерев'яну скриню, якою користувалася ще її прабабуся. У ній — рушники, доріжки, килими, покривала.

Власне, так тут у багатьох. У хаті Галини Іллівни Макарук, яка збирає по крупинці історію Стобихви і викладає її у віршах. За останні роки Галина Іллівна роздала людям близько тридцяти рушників, з яких кілька в Америці, Канаді, Австралії, Франції.

— Ночами вишиваю, — розповідала Галина Макарук. — Сиджу на печі, заплющу очі — узори приходять... Тоді руки самі тягнуться до полотна, аж співати хочеться. Хочете, я покажу, де ми вибілюємо полотно?

Повела мене до головної сільської криниці. По дорозі нам зустрілася жінка з в'язанкою сіна. Я хотів її пропустити, але вона, зупинившись, низько вклонилася й сказала:

— Гостеві не личить переходити дорогу. Нехай вам буде щастя й удача.

Головна криниця — це джерело, з-під землі б'є холодна і чиста вода. З давніх-давен жінки тут вибілюють полотно. Поруч ставлять так зване жлукто — дерев'яну бочку на трьох ніжках. Всередину кладуть мокру білизну, полотно, зверху насипають попіл, після чого заливають міцним окропом.

— Після такого прання білизна пахне джерельною водою, — пояснювала Галина Іллівна. — Це цілий обряд, який треба бачити. Появилися в наших людей і пральні машини, як світло нам провели, та кожна жінка береже своє. У нас люди горді. Ніколи в селі не було неплюбних дітей або щоб хтось зайву чарку випив... Великий сором — хоч утікай.

Таке враження, ніби ти потрапив до іншого світу. Ішов я ввечері вулицею. Власне, поняття вулиці тут умовне. Темно, довкіл дерева. Біля колодязя — гурт овечок. Із видовбаного з колоди корита п'ють воду. Чиї вони? А за кілька метрів ледь не зіткнувся з конем, який спокійно крокував темною вулицею. Якусь хвилину ми дивились один на одного, я уступив йому дорогу. Тихо. Чути биття власного серця. Копиці сіна. На фоні неба — хрест з рушниками.

А вранці, коли ледь благословилось, я вийшов з хати. Чи не вперше в житті бачив творення світу. Сиво-блакитний туман над лісом, над стіжками сіна. На болоті покрикували журавлі, неподалік співали півні. Спокійно, ні — гордо й велично йшли корови на пасовисько. І десь по хвилі своєрідною піснею розлилося селом клепання кіс... Пізніше я дізнався, що 15 чоловік пішли косити сіно для Ніни Яцук, бо її чоловік у лікарні в Луцьку. Це були майже всі чоловіки села, де наймолодшому — за шістдесят... Певне, саме такими святими традиціями Стобихва й пересилила сто лих. Недарма ж лелеки ніколи не залишали її. А вони — птиці вищі, знають, де гніздуватися. То, може, Стобихва відродиться, задзвенить дитячими голосами, ще й містом стане?

Волинська область.

Про автора

Богдан БЕРЕКЕТА — власний кореспондент «Голосу України» по Волинській області. Журналістське перо взяв до рук у 1967 році. Воно у нього і гостре, і ніжне.

У «Голосі України» з жовтня 1993 року.

Телефон корпункту в Луцьку: 4-44-02.

У нас на Волині

Міліціонери відкривають Швецію

За два роки, як Скандинавська дитяча місія працює у Луцьку, на її кошти було оздоровлено більше 500 дітей. А недавно у Швеції побувала група керівних працівників міліції Волинської області. Поїздку організував президент Скандинавської дитячої місії в Україні пан Бо Валленберг. Десять днів волинські міліціонери вивчали досвід роботи шведських колег, пройшли спеціальний курс навчання у Стокгольмському поліцейському коледжі, який має міжнародний статус. Після чого одержали спеціальні свідоцтва. Виявляється, правоохоронці з Волині — перші міліціонери з України, які ступили на землю Швеції.

Консерви з Полісся

За короткий строк працівники овочеконсервного заводу сільськогосподарського підприємства «Ратнівське» Ратнівського району освоїли більше 60 видів консервованої продукції. Щавель, помідори, огірки, кабачки, капуста — екологічно чиста городина, що вирощується на полях господарства. Консервовану продукцію відвантажують в Одесу, Херсон, Київ, Львів, Брест, Тернопіль. Особливо великий попит має продукція дитячого харчування: морквяний сік, яблучне пюре, різні напої з гілок багна, з деревію, кропиви, плодів шипшини з додаванням екстракту листя кропиви.

Газ буде

Більше десяти років тому виникла ідея розробки родовища в Локачинському районі, де, за попередніми оцінками спеціалістів, запаси газу становлять майже 7 мільярдів кубометрів. Але реально до розробки цього родовища ніхто не приступав. Вважається, що локачинський газ містить у собі великий процент сірки, вуглекислоти і гелію. Для нього потрібне спеціальне обладнання, яке виготовляється тільки за кордоном. Враховуючи велику потребу України в газі, за розробку родовища в Локачинському районі взялося Стрийське управління бурових робіт. Спеціалісти очікують зустріти газ на глибині 1000 метрів.

Конкурс тваринників

Колегія обласного управління сільського господарства та продовольства, президія обласних рад профспілки працівників агропромислового комплексу та колективних сільськогосподарських підприємств у жовтні цього року оголосили огляд-конкурс з підготовки тваринницьких ферм Волинської області до роботи в осінньо-зимовий період 1994—1995 років. Для відзначення переможців виділено 80 мільйонів карбованців.

Приватний хліб

Мале багатогалузеве підприємство «Профіль» уперше на Волині відкрило в Луцьку приватну пекарню. Щодоби тут реалізують 900 кілограмів білого хліба найвищого гатунку та булочок з маком. Як сказав директор цього підприємства Олександр Януль, найближчим часом стане до ладу ще дві пекарні. Тоді щодоби випікатиметься більше двох тонн смачного хліба.

Для здоров'я чорнобильців

Районні лікарні Волині, де лікуються потерпілі від аварії на Чорнобильській АЕС, одержали унікальну медичну апаратуру для діагностики й лікування. Фінансування здійснило Міністерство у справах захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС, виділивши півтора мільярда карбованців.

Віктор БРАНИЦЬКИЙ, «Голос України»

ДИНАМІВСЬКИЙ БОМБАРДИР

Народився він у Сибіру, в Тюмені. Але, схоже, прикипів душею й серцем до України, до Києва. Чудово грає за київське «Динамо», національну збірну України. І про інше життя й не мріє. Хоча останнім часом до київського форварда Віктора Леоненка дедалі пильніше придивляється футбольна Європа. І багато іменитих клубів із задоволенням мали б у своєму складі цього віртуозного, в'юнкого, результативного нападаючого із задатками справжньої зірки.

Можливо, хтось вважає, що характер у Віктора — не мед. Мовляв, московське «Динамо» залишив, грюкнувши дверима, і з Фоменком спільної мови не знайшов. Доходили чутки, що й і з Сабо в бомбардира любові не виходить. Але, скажіть, де ви бачили лідера в спорті, щоб він поводився, мов оте ягня?

Утім, після матчу київського «Динамо» з московським «Спартаком» в розіграші Ліги чемпіонів дуже зрадів не лише перемозі земляків, а й словам, які почув від головного тренера динамівців. Йожеф Сабо сказав тоді:

— Відмінно в другому таймі зіграла вся команда. Але викремлю Леоненка. Напередодні зустрічі ми з ним багато розмовляли. Здається, знайшли спільну мову. Я сказав Вікторові, що лише якісною грою в цьому престижному турнірі можна звернути на себе увагу. Отож, працюй, демонструй свій талант. І, як бачите, він розкрив свої здібності якнайкраще...

Мені пощастило багато разів виїжджати на матчі нашої національної збірної, спілкуватися з футболістами. І що помітив одразу, Леоненко — душа колективу, авторитет і як гравець, і як людина. Навколо нього всі гуртуються. Завжди біля нього гамірно й весело. І попри все, він залишається людиною скромною. Як на мене, вірус зіркової хвороби йому не страшний.

А в національному чемпіонаті й поготів Віктор Леоненко — постать чи не найяскравіша. Він очолив список найкращих бомбардирів, забивши у ворота суперників вісім м'ячів. І хоча дехто намагається принизити роль нашого національного турніру, виголошуючи ностальгічні зойки про колишній союзний футбол, Віктор Леоненко заявляє, що йому дуже цікаво грати в українському чемпіонаті, що він за напруженням і якістю не поступається багатьом європейським національним першостям.

— От більше б порядку, підтягнути б рівень нашого суддівства до європейського рівня, — каже Віктор Леоненко, — тоді поступ українського футболу був би ще помітніший...

Наступної середи національна збірна України проведе свій другий матч відбіркового турніру чемпіонату Європи проти футболістів Словенії. Зрозуміло, що всі болільники нашої країни бажають успіху своїм улюбленцям. Вірять, що цього разу вже не повториться стартова невдача з литовцями. І ця надія здебільше ґрунтується на тому, що вболівальники сподіваються на яскраву, результативну гру насамперед київських динамівців і лідера їхніх атак Віктора Леоненка.

Фото Миколи БОЧКА та Сергія КОВАЛЬЧУКА.

Петро ГЕНЧУК, журналіст

«СОКІЛ» ПОДАЄ СИГНАЛ SOS,

але його, на жаль, не чують...

Уже не день, не місяць і не рік хокейна громадськість нашої країни б'є на сполох. Адже поступово гине популярний вид спорту в Україні. І процес цей, на жаль, набирає незворотного характеру.

Флагман нашого хокею, якщо його можна так назвати, єдиний представник країни в чемпіонаті Міжнаціональної хокейної ліги і одночасно національна збірна України — київський клуб «Сокіл» — зазнав сім поразок поспіль в регулярному турнірі МХЛ. Такого й не пригадаю за останні років двадцять.

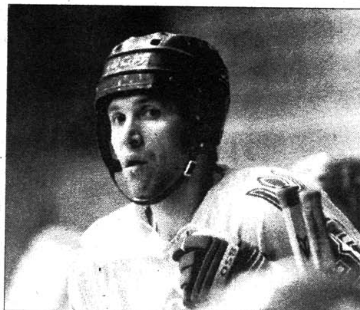
Дехто може сказати, що найкращі українські хокеїсти тепер виступають за кордоном: у Росії, Швейцарії, Словаччині, Польщі, Словенії. Навіть у самій НХЛ грає четвірка українців. Причому перебувають у своїх клубах не на останніх ролях. Натомість у «Соколі» навіть 22—23-річні вважаються вже ветеранами. Отож, молодому колективу і його наставникові Олександрові Сеуканду нелегко даються хокейні університети. Команда досить потужно стартувала в новому сезоні. Але вже незабаром сталося те, що мало статися, — чорна смуга поразок. Причому, як правило, з мінімальними рахунками в одну-дві шайби. Здавалося, що гру «Сокола» посилять ветерани: воротар Юрій Шундров та форвард Анатолій Степанищев, які на різні терміни повернулися до Києва, — перший з Воскресенська, другий — з Австрії. Але їхніх зусиль і старань, як з'ясувалося, замало для того, щоб «Сокіл» вийшов із штопора.

Клуб, на жаль, живе тільки сьогоднішнім днем. Є скоринка хліба, то й добре. А що буде завтра — важко передбачити. Чимало фахівців і журналістів вважають, що наступного року «Соколові» буде вже не до снаги виступати в чемпіонаті МХЛ. Що ж, тоді станеться трагедія. Все розвалиться, мов картковий будиночок. Припинять існування нечисленні спеціалізовані школи. І український хокей, який протягом тридцяти років зусиллями й стараннями багатьох зацікавлених людей спинався на ноги, стане небіжчиком. Навіть думати про це гірко.

Утім, безвихідних ситуацій не буває. Треба, щоб на біди українського хокею і «Сокола», зокрема, звернули увагу владні структури. Звичайно, важко чекати, що справу може врятувати саме лише Міністерство у справах молоді і спорту. Йому й самому хтось би допоміг. Це відомство небезуспішно й так тягне важучий віз. Маю на увазі осіб сановніших, здатних допомогти, врятувати справу. Хочеться попросити й багатих людей, щоб вони звернули увагу на хокей. І не обмежувалися милостинею, а взялися за справу, як за клуб «Київ-Баскет» та Українську баскетбольну лігу відомий київський бізнесмен, президент фірми «Денді» Михайло Бродський.

У нас є чудова молодь, за якою полює вся Європа, а ще й менеджери з Канади та США. Наша молодіжна збірна (вік гравців до 20 років) у грудні на канадських ковзанках змагатиметься у чемпіонаті світу у вищій групі. Це вже саме по собі — велике досягнення. В Україні є, хоча й небагато, але все ж достатньо ковзанок, створено хокейну інфраструктуру. Тільки треба вдихнути в усе це життя, не дати вмерти хорошій справі.

«Сокіл» і весь український хокей подають сигнал SOS. Дуже хочеться, щоб його почули...

На знімку: чудовий майстер, нападаючий Анатолій Степанищев, який повернувся із Австрії до Києва допомогти «Соколові».

Фото Миколи БОЧКА.

На аренах країни

Футбол. Керівництво тернопільського клубу «Нива» факсом повідомило Федерації футболу України, що погоджується на перегравання скандального матчу «Нива» — «Шахтар».

Першість країни. Друга ліга. 12-й тур. Галичина — Металург (Костянтинівка) — 1:0, Газівник — Динамо (Луганськ) — 2:1, Явір — Медіта — 4:0, Десна — Шахтар — 1:0, ФК Львів — Таврія — 2:1, Рось — Чорноморець-2 — 2:1, Дружба — Меліоратор — 2:1, Азовець — Артанія — 1:0, Титан — Динамо (Саки) — 3:0, Металург (Керч) — Чайка — 2:0.

Першість країни. Третя ліга. 11-й тур. Авангард (Жидачів) — ФК ЛАЗ — 0:1, Фетровик — Адвіс — 2:2, Хутровик — Керамік — 3:0, Сула — Трансімпекс — 0:0, Вагонобудівник (Кременчук) — Дністер — 5:0, Система-Борекс — Лада — 5:0, Авангард (Ровеньки) — Дністровець — 4:0, Вагонобудівник (Стаханов) — Таврія — 1:0, Оскол — Металург — 5:0, Шахтар — Торпедо — 0:0, ЦСКА — Дністер — 5:0.

Клуб вищої ліги Евіс змінив назву на СК Миколаїв. Цей колектив очолив заслужений тренер країни Євген Кучеревський, який донедавна очолював олімпійську збірну Росії. Мабуть, не такі вже й смачні російські сухарі. Футбольна громадськість нашої країни, звичайно, вітає повернення Євгена Мефодійовича — знаного фахівця — на рідні пороги.

Баскетбол. Кубок європейських чемпіонів. Жінки. Динамо (Україна, Київ) — ГТУ (Грузія, Тбілісі) — 105:73 (перший матч — 73:62). Кубок Корача. Чоловіки. БІПА-Мода (Україна, Одеса) — Шопроні Ашок (Угорщина, Шопрон) — 97:92 (перший матч — 101:100).

Іван ОЗЕРЧУК, журналіст

Американські захоплення українців

Ось уже кілька років у нашій країні культивується екзотичний, як для нас, американський вид спорту — бейсбол. Проводиться національний чемпіонат. До речі, чемпіоном України-94 став київський клуб «Альянс». «Срібло» здобула ще одна столична команда — «Побутовик», бронзові відзнаки дісталися кіровоградському «Горну».

Сьоме місце в турнірі посів київський «Cabot». Досягнення не таке вже й видатне. Але, як розповів нам начальник команди, у минулому захисник хокейних клубів «Сокіл» (Київ), ЦСКА (Москва) та «Манчестер»(Англія) Олег Посметьєв, вона складається переважно з молодих і, вважають, перспективних бейсболістів.

— Збірна Києва, створена на базі нашого клубу, — розповідає О.Посметьєв, — стала чемпіоном Українських молодіжних ігор. А ще шестеро наших хлопців: С. Бугаєнко, Коловоротний, Смик, Рибченко, Ялугін, Яценко у складі національної молодіжної збірної здобули бронзові нагороди чемпіонату Європи у групі В.

Творчо й натхненно з командою працюють тренери — Ігор Бугаєнко та Віталій Ясинецький.

— А що це у вас за іноземна назва?

— Наш спонсор — українсько-американська фірма «Cabot USA Co» яка займається організацією та монтажем медичного устаткування стоматологічних кабінетів та лабораторій. Її президент — Руді Мейлер — палкий прихильник бейсболу...

ОГОЛОШЕННЯ

Про прийом до магістратури Київського державного економічного університету на 1994/95 навчальний рік

Уперше в Україні в системі державної вищої освіти КДЕУ розпочинає підготовку фахівців другого освітнього рівня магістрів з економіки та менеджменту. Вона має за мету формування висококоосвічених кадрів, озброєних сучасними економічними теоретичними та практичними знаннями, потрібними для виконання управлінських функцій в різних сферах діяльності.

До магістратури університету приймають громадян України та зарубіжних країн, які мають вищу освіту будь-якого профілю, на такі програми:

МАГІСТР ДІЛОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ:

маркетинговий менеджмент; менеджмент посередницької діяльності; менеджмент матеріально-технічного забезпечення; менеджмент малого бізнесу; менеджмент персоналу; агропромисловий менеджмент; аграрний менеджмент; виробничий менеджмент; менеджмент організацій невиробничої сфери; інвестиційний менеджмент і приватизація; менеджмент проектів і консалтинг; фінансовий менеджмент; банківський менеджмент; страховий менеджмент.

МАГІСТР З БУХОБЛІКУ ТА АУДИТУ:

облік і аудит підприємницької діяльності; облік і аудит в банках; облік, контроль і ревізія в бюджетних і фінансових організаціях; облік і аудит в сільськогосподарських формуваннях.

МАГІСТР МІЖНАРОДНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ:

міжнародний маркетинг; міжнародна торгівля; іноземна інвестиційна діяльність; міжнародні фінанси; облік і аудит зовнішньоекономічної діяльності.

МАГІСТР ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ:

державні фінанси; податкова система; управління зайнятістю; державне управління економікою; статистика; менеджмент невиробничої сфери /освіта, культура, охорона здоров'я/; митна справа; банківська справа; страхова справа.

МАГІСТР ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ:

інформаційні системи в менеджменті; інформаційні системи в економіці; менеджмент інформаційної діяльності.

Програми підготовки магістрів розроблено на основі міжнародного досвіду з урахуванням потреб народного господарства України й дістали високу експертну оцінку вітчизняних та зарубіжних фахівців. Навчання провадять провідні вчені-економісти, відповідальні працівники державних і наукових установ, спеціалісти народного господарства, зарубіжні вчені.

Прийом до магістратури здійснюється на денну, вечірню і очно-заочну форми навчання. Термін навчання — 2 роки.

Під час зарахування до магістратури враховують наявність стажу практичної роботи в сфері, що відповідає обраному напряму магістерської підготовки. Перевагу надають особам, які мають більший виробничий стаж.

Підготовка магістрів в 1994/95 рр. провадиться на платній основі. Сума оплати визначається кошторисом і фіксується в договорі-контракті.

Плата за навчання здійснюється щосеместрово і вноситься протягом 10 днів після початку кожного навчального семестру.

Прийом документів на всі форми навчання здійснюється з 5 вересня до 20 листопада. Співбесіда — з 21 по 27 листопада. Навчання розпочинається з 1 грудня 1994 р.

Вступники подають такі документи: заяву на ім'я ректора університету із зазначенням типу магістерської програми і назви програми; листок обліку кадрів; договір-контракт; нотаріально засвідчену копію диплома про вищу освіту; 4 фотокартки розміром 3х4 см.

Паспорт та оригінал диплома про вищу освіту подавати особисто.

Після закінчення магістратури випускники одержують диплом магістра. Це гарантія керівної високооплачуваної посади.

З усіх питань прийому до магістратури КДЕУ звертатися за адресою: м. Київ, 252057, проспект Перемоги, 54/1, кімн. 340, приймальна комісія. Тел. 446-31-62.

РЕКТОРАТ.

Інформація про випуск інвестиційних сертифікатів закритого акціонерного товариства «Український народний інвестиційний фонд» — «УНІФ»

Найменування фонду: закрите акціонерне товариство «Український народний інвестиційний фонд» — «УНІФ».

Організаційно-правова форма: закрите акціонерне товариство.

Тип фонду: закритий.

Місце розташування: Україна, м.Київ-32, вул. Саксаганського,147.

Статутний фонд: 500000000 (п'ятсот мільйонів) крб.

Основним завданням діяльності фонду є: всі види діяльності на ринку цінних паперів; акумулювання приватизаційних коштів громадян, вільних коштів юридичних та приватних осіб та вміщення їх у цінні папери; виконання робіт з корпоратизації та приватизації майна державних підприємств та їх часток і паїв.

Вищим органом управління «УНІФ» є загальні збори засновників.

Управління активами фонду здійснює інвестиційний керівник — товариство з обмеженою відповідальністю «Брокерська контора «РЕФОРМ-ІНВЕСТ».

З метою здійснення контролю за діяльністю інвестиційного керівника та захисту інтересів учасників «УНІФ» створюється спостережна рада.

Депозитарій «УНІФ» — акціонерний комерційний банк «Геосантріс».

Супроводження фінансово-господарської діяльності «УНІФ» здійснює аудиторське підприємство «Київаудит».

Фонд здійснив випуск простих іменних акцій номінальною вартістю кожної 1000000 (один мільйон) крб. на загальну суму 500000000 (п'ятсот мільйонів) крб.

Інвестиційні сертифікати раніше не випускалися.

Діяльність із продажу інвестиційних сертифікатів організує інвестиційний керівник фонду. Інвестиційні сертифікати обмінюються на приватизаційні папери, а також продаються за гроші юридичним та приватним особам.

Інвестиційні сертифікати розповсюджуються без будь-яких обмежень незалежно від юридичного статусу та місця розташування (місця мешкання) можливих покупців.

Інвестиційні сертифікати можуть бути перепродані або передані учасникам фонду або іншій особі, про що вноситься запис до інвестиційного сертифікату, завіреного «УНІФ» чи нотаріально.

«УНІФ» випускає іменні інвестиційні сертифікати номінальною вартістю 1000000 (один мільйон) крб. на загальну суму 7500000000 (сім мільярдів п'ятсот мільйонів) крб.

Інвестиційні сертифікати пропоновано на продаж за ціною не нижче номінальної. Запланований курс одного інвестиційного сертифікату на початок продажу — номінальна вартість.

Початок передплати: 8 листопада 1994 р.

Місце передплати: Київ, вул.Саксаганського,147, а також житлово-експлуатаційні контори, військові частини, ощадні банки. Телефони для довідок: 274-62- 01, 274-61-11, 274-52-29.

Власники інвестиційних сертифікатів «УНІФ» є учасниками «УНІФ».

Учасники «УНІФ» мають право на отримання частини прибутку фонду у вигляді дивідендів: Засновники отримують дивіденди на кожну акцію, що дорівнює розміру дивіденду на один інвестиційний сертифікат. Дивіденди виплачуються за місцем розташування «УНІФ»; юридичним особам — учасникам «УНІФ» дивіденди виплачуються шляхом переказу на розрахункові рахунки цих юридичних осіб.

Учасники фонду, які є власниками не менш як 10 відсотків інвестиційних сертифікатів, мають право вимагати скликання позачергових загальних зборів засновників; всі учасники «УНІФ» мають право брати участь у загальних зборах.

«Изменения к информации о выпуске облигаций ЧП «Сапфир» (опубликованной в газете «Голос Украины» от 06.09. 1994 г.) п.3.3 абзац 3 следует читать:

— получение 150 (ста пятидесяти) процентов годовых через 1 (один) год после начала открытой продажи облигаций во время их гашения с пересчетом доходов по облигациям за фактический срок их владения.

п.3.11

Запланированные проценты по облигациям 150 (сто пятьдесят) процентов за год обращения.

ИНФОРМАЦИЯ О ВЫПУСКЕ АКЦИЙ
акционерного коммерческого банка «Содружество» (г. Николаев)

Характеристика эмитента

Акционерный коммерческий банк «Содружество» создан решением собрания учредителей от 15 июня 1993 года путем реорганизации паевого коммерческого банка «Содружество», зарегистрированного Национальным банком Украины 16 октября 1992 года под № 36.

Полное название банка — акционерный коммерческий банк «Содружество»

Сокращенное название — АКБ «СОДРУЖЕСТВО».

Местонахождение банка — город Николаев.

Баланс банка на 30.06.94 г. в млн. крб.

Актив:	
1. Касса	5024
2. Корреспондентский счет в региональном управлении НБУ	1020
3. Средства в кредитах	24761
в том числе:	
краткосрочные	24590
долгосрочные	171
4. Кредиты другим банкам	56050
5. Инвентарь банка	520
6. Прочие активы	32089
ИТОГО:	119464
Пассив:	
1. Уставный фонд	4233
2. Фонды банка	258
3. Расчетные счета клиентов	5294
4. Депозитные счета юридических лиц и вклады населения	14041
5. Межбанковские депозиты	58640
6. Доходы	36710
7. Др. пассивы	288
ИТОГО:	119464

Почтовый адрес: 327001, г. Николаев, улица Лягина, 2.

Общая численность учредителей на момент принятия решения о выпуске ценных бумаг — пять. Общая часть в уставном фонде 2 567 500 тысяч (два миллиарда пятьсот шестьдесят семь миллионов пятьсот тысяч) карбованцев, что составляет 60,6%.

Структура органов управления банком:

Общее собрание акционеров;
Совет банка;
Правление банка.
Председатель правления банка — Никифорова В.Г.

Данные о финансовом состоянии банка

На момент принятия решения о выпуске акций банк не имеет просроченной задолженности кредиторам и в бюджет.

Банк не имеет административных и экономических санкций от органов госуправления, суда, госарбитража, третейского суда.

Отчет об уставном фонде банка на 1.07.94 г.

Общий размер уставного фонда — 4 233 400 000 (Четыре миллиарда двести тридцать три миллиона четыреста тысяч) карбованцев.

Уставный фонд разделен на 84 668 (восемьдесят четыре тысячи шестьсот шестьдесят восемь) простых именных акций номинальной стоимостью 50 000 (пятьдесят тысяч) карбованцев.

Все акции первой эмиссии оплачены полностью и в установленный срок.

Общие данные о выпуске ценных бумаг:

вид — простые именные акции;

номинал одной простой именной акции — 50 000 карбованцев;

сумма эмиссии — 5 766 600 000 карбованцев.

В соответствии с решением Общего собрания акционеров от 25 июня 1994 года Уставный фонд банка увеличивается до 10 000 000 000 (десяти миллиардов) карбованцев. Будут выпущены простые именные акции на сумму 5 766 600 000 (пять миллиардов семьсот шестьдесят шесть миллионов шестьсот тысяч) карбованцев в количестве 115332 (ста пятнадцати тысяч трехсот тридцати двух) простых именных акций, номинальной стоимостью 50 000 (пятьдесят тысяч) карбованцев.

Акции реализуются пакетами:

минимальный пакет для физических лиц — 40 акций на сумму 2 000 000 (два миллиона) крб.,

для юридических лиц — 400 акций на сумму 20 000 000 (двадцать миллионов) крб.

Простая акция дает право на один голос в работе Общего собрания акционеров и на получение дивидендов по итогам работы Банка за год в размере, определенном Общим собранием акционеров.

Акции выпускаются одной серией: на полную сумму эмиссии.

Акции распространяются путем открытой подписки, проводимой Банком, среди юридических и физических лиц.

Срок подписки на акции с 15 июля 1994 года по 15 января 1995 года.

Организация размещения акций

Эмитентом по выпуску акций признан акционерный коммерческий банк «Содружество». Правлению банка поручается осуществление подписки на эти акции. Подписку на акции Банка юридические и физические лица могут осуществить в его офисе по адресу: 327021, Украина, г. Николаев, ул. Лягина, 2, телефон: 35-03-26; 35-02-30.

ЖІНКИ КОХАЮТЬ БАГАТИХ НЕ ЗА ЇХНІ ГРОШІ,
А ЗА ТЕ, ЩО ЗРОБИЛО ЇХ БАГАТИМИ

Щастя, кажуть, не в грошах. Але що без них воно навряд чи можливе, ніхто не сперечається. В усякому разі сьогодні, коли навколо — вдосталь товарів з усього світу. Але одна річ, коли у вас є гроші, і зовсім інша — коли «в кишені воша на аркані», і ви відходите від вітрини з принизливим почуттям власної неповноцінності... Тому гроші не тільки дають матеріальний достаток, але і є найважливіший психологічний чинник нашого життя, вони дають упевненість у собі, незалежність, свободу. Про це — розмова кореспондента Ольги ІЗВЄКОВОЇ з генеральним директором російсько-американського психологічного центру «Екопсі», професором Мариною МЕЛІЯ.

— Останніми роками змінилась не тільки вартісна, а й психологічна роль грошей, відповідно, змінюється і ставлення до них. За радянських часів люди могли пишатися своєю бідністю. Прагнення грошей, багатства вважалося серед різних суспільних верств чимось ганебним. Робітник пишався своєю «пролетарською бідністю», а для російського інтелігента злидні були просто невід'ємною частиною образу. «Я інженер на 120 рублів і більше не буду мати», — колись співав Б. Гребенщиков. Людина виходила на пенсію і пишалася тим, що за все трудове життя нічого не заощадила! А ті, хто мав можливість жити у розкоші, аж ніяк цього не афішували. Ті самі партійні чиновники також наслідували всенародний ідеал скромності.

— А тепер кажуть: «Якщо ти розумний, чому ж не багатий?»...

— ...Тому люди, які не знайшли спосіб заробляти гроші, опинились у тяжкому не лише матеріальному, а й моральному стані — їм нема чого відповісти на це запитання! А отже, важко зберегти самоповагу. Суспільство починає орієнтуватись на заможних людей, на їхню філософію.

— Чи не занадто просто: є гроші — отже, людина розумна, здібна, а коли живе у злиднях, то, мовляв, так їй і треба, на більше не заслуговує, сама винна?

— Я сказала б, що такий підхід має зв'язок з особливою стадією капіталізації, яку ми проходимо. Це нагадує підлітковий вік, коли власна цінність як особистості відчувається ще у спрощеній, демонстративній формі. Якщо у підлітковому середовищі силу зводять у культ, то це стає єдиним критерієм оцінки людини. Так, сьогодні гроші стали єдиним критерієм оцінки особистості серед дорослих людей, які тільки-но прилучились до підліткової стадії капіталізму.

— Тобто гроші насправді не показник?

— Чому ж... Треба мати на увазі, що, заробляючи гроші для себе, людина приносить користь суспільству, якщо не враховувати, звичайно, кримінальні ситуації. Тому те, що грошима тепер можна пишатися, — дуже позитивний факт. Багатство часто пов'язане з силою людини як особистості. Я хочу нагадати фразу з повісті С.Довлатова: «Жінки кохають багатих не за їхні гроші. Жінки кохають багатих за те, що зробило їх багатими». Те, скільки людина заробляє, справді часто є показником її активності, розуму, таланту. Інша річ, що гроші часто вважають єдиним і всеосяжним критерієм людської цінності. Активній людині, яка займається наукою і навіть має засоби до існування, важко спокійно продовжувати свою справу. Адже довкола всі прагнуть якнайбільше заробити. Я помічаю це і серед своїх колег — їм часто не так цікаво, що я роблю як психолог, але дуже цікаво, скільки грошей я зможу «вилучити» із заняття корпоративною психологією. Але це знову ж — «підлітковість». Знаєте, як іноді у школі весь клас починає збирати марки, так і ми включилися у змагання «хто заможніший». Що таке, наприклад, клуб молодих мільйонерів? Чистісінське хлоп'ятство. Але цей етап розвитку треба пройти, без нього не станеш дорослим.

— Нині часто повторюють, що всі сучасні багатства нажито нечесним шляхом. Кажуть навіть, що за кожним російським капіталом постає якийсь злочин, аж до кримінального...

— Слово «всі» дає можливість припустити, що перед нами — міф. Ніколи не буває так, що всі багатства чесні або нечесні. Ми взагалі схильні до міфів. Існував та існує міф про хоробрих героїв-підприємців, що відстоюють майбутнє Росії у нерівній боротьбі з Системою. Існує водночас міф про виключно «брудне» походження грошей. Гадаю, і те, і те не відповідає реальності. До того ж зрозуміло, чому саме гроші традиційно обростають міфологемами. Ставлення до грошей емоційно насичене, неспокійне, а це сприятливий грунт для виникнення міфів. І починаємо ми чи то обожнювати гроші, чи то приписувати їм демонічні якості.

— Вважають, що заможна людина добріша і щедріша, ніж убога. Це справді так?

— Є особливий людський тип багатих щедрих людей. Так само, як є і тип багатої нещедрої людини — згадайте Скупого лицаря. І при цьому людина може бути за своєю психологією заможною і щедрою, не маючи багато грошей, — вона так живе, вона так вихована, вона відчуває себе справді багатою, хоча може бути у тимчасовій грошовій скруті. Цілком можливий і протилежний приклад: людина, яка заробила наразі багато грошей, може залишитись за своєю психологією убогою. Таким чином гроші необов'язково приведуть до щедрості. Зате однозначно, що чим більше грошей у людини, тим більше у неї клопоту...

— У багатих — свої примхи... А також своє коло спілкування, свої традиції і поняття... Чи справді рівень прибутку автоматично визначає і соціальний рівень людини?

— І так, і ні. Нині у нас гроші означають надто багато. Стара соціальна ієрархія зруйнована, нова ще «не закосніла». Людям досить легко проникати з одного соціального рівня до іншого. Однак не тільки гроші визначають той рівень, у якому перебуває людина. Наприклад, я та мої колеги, консультуючи бізнесменів, обертаємось з ними в одному колі, не маючи таких самих грошей. Ми опиняємось у середовищі заможних завдяки своєму фаху, і не тільки ми.

— Невже коли-небудь ми ставитимемося до грошей легковажно і недбало?...

— Спокійніше, принаймні. Гроші у нас, як і на Заході, матимуть своє місце — лише як одна з цінностей поруч з багатьма іншими: родиною, дітьми, внутрішньою свободою, радістю від того, що робиш улюблену справу. Ставлення до грошей не буде «емоційно навантаженим», як сьогодні. Але водночас збережуться, я думаю, якісь російські риси. Можливо, особливий розмах та ризиковість наших бізнесменів, певна широта і демонстративність у витратах. Згадайте-но, російське купецтво завжди славилося молодецтвом, яке так вражало більш манірний Захід. Сподіваюсь, це молодецтво збережеться в якихось розумних «дорослих» рамках.

З московського тижневика «Аргументы и факты».

Вендета по-глухівськи

Пізно вночі до будинку жителя села Ходиного Глухівського району Плотникова вдерлося двоє п'яних односельців. Безпричинно побивши господаря, хулігани підважили 2 мішки з цукром і посунули до виходу. Умовляння Плотникова облишити мішки не подіяли, і тоді він, наздогнавши злодіїв, вцілив залізною палицею по голові спочатку одного, а тоді й другого. Удари виявилися смертельними.

Винний чи не винний? Це мало вирішити правосуддя, але до суду справа не дійшла: через місяць після трагедії родич одного із загиблих двома ударами ножа убив Плотникова у його хаті.

Павло СКОРИК.

Сумська область.

Як зарплата стає розплатою

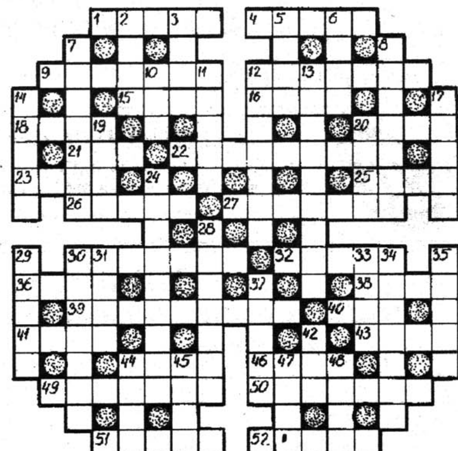
У виробничому об'єднанні «Луганський верстатобудівний завод» аліменти виплачують одночасно із заробітною платою. Зроблено це у відповідь на численні прохання представниць прекрасної статі, які страждають від фінансової необов'язковості колишніх чоловіків.

Єдина умова: і сплатник аліментів, і їх одержувачка мають бути працівниками верстатобудівного.

Анатолій КОБЕЛЬНЮК.

Луганська область.

КРОСВОРД

По горизонталі: 1. Українська поетеса XVII ст. 4. Особливо важливий указ імператора чи короля. 9. Перший посол США в Україні. 12. Народ, який за свідченням Геродота, жив у басейні Південного Бугу і є, як гадають деякі вчені, предком галичан. 15. Штраф за вбивство вільної людини у Київській Русі. 16. Дипломатичний документ. 18. Один з трьох мушкетерів. 20. Колишній футболіст київського «Динамо». 21. Китайський державний і політичний діяч, один з «великих вождів» XX ст. 22. Картина Олександра Мурашка. 23. Морський рак. 25. Середньовічний грузинський монастир, знаменитий своїм собором. 26. Місто слави гетьмана Сагайдачного. 27. Богиня долі у давньоримській міфології. 30. Знахар, чарівник, людина, котра, як вірять гуцули, може розганяти хмари. 32. Роман Федора Достоєвського. 36. Сходи на кораблі. 38. Титул дружини раджі в Індії. 39. Олімпійський чемпіон Барселони, на честь перемоги якого вперше виконувався Державний гімн України. 40. Видатний український перекладач, автор перекладів «Іліади» та «Одіссеї». 41. Країна в Азії. 43. Популярний американський журнал. 44. Хімічний елемент. 46. Давньоукраїнська богиня світового ладу. 49. Старовинний розривний снаряд. 50. Стилістичний прийом у поезії. 51. Шанобливе звертання до дівчини в Україні. 52. Містечко в Італії, біля якого під час Пунічних воєн Ганнібал розгромив переважаючу римську армію.

По вертикалі: 2. Велика неотруйна змія. 3. Вид бігу коня. 5. Львівська газета, яка виходила у 1880—1939 роках. 6. Давньоукраїнська назва зірки Капели. 7. Великий князь київський, перший європейський християнський гуманіст. 8. Стрибок у балеті. 10. Один з головних давньоукраїнських богів, що уособлював яскраве небесне склепіння. 11. Титул, прийнятий на себе князем Аскольдом, який урівнював його з володарем Візантії та Хозарії. 12. Спів, що його виконують по черзі два хори або соліст і хор. 13. Легендарний острів-держава, який зник під водою внаслідок катастрофи і який поєднує з Україною однаковий герб — тризуб. 14. Бойовий човен запорізьких козаків. 17. Коханець Афродіти, батько Енея. 19. Один з найпопулярніших київських футболістів 60-х років. 20. Річка в Канаді та на Алясці, неодноразово описана Джеком Лондоном. 24. Церковний діяч та літописець, прихильник Володимира Мономаха. 28. Основна навчально-наукова група у вузах. 29. Столиця хозарського каганату, зруйнована князем Святославом. 30. Видатний український письменник. 31. Термін, що вживається для порядкової нумерації творів композитора. 33. Місто в Росії. 34. Знамениті давньогрецькі теракотові статуетки. 35. Божество, що уособлювало в давньогрецькій міфології сили природи. 37. Футбольний клуб першої ліги. 42. Урочиста хвалебна пісня. 44. Головний убір нареченої. 45. Верховний бог у давньоскандинавській міфології. 47. Персонаж драми Івана Франка «Украдене щастя». 48. Всесвітньовідомий православний монастир у Греції.

ГОЛОС УКРАЇНИ

Засновник — Верховна Рада України.
Видавець — Президія Верховної Ради України.
252019, м. Київ-19, вул. М. Грушевського, 5.
Газета виходить з 1 січня 1991 року.

Головний редактор С. ПРАВДЕНКО.
Редколегія: О. БІЛИК (заст. головного редактора), Л. БРОВЧЕНКО (в.о.заст. головного редактора), А. ГОРЛОВ (перший заст. головного редактора), І. ГРУШКО, В. КРАСНОДЕМСЬКИЙ, С. ПИСАРЕНКО, Б. СИДОРЕНКО, А. СОЛОНСЬКИЙ, В. СУДДЯ (заст. головного редактора).

Адреса редакції: 252047, Київ-47, вул. Нестерова, 4.

• ТЕЛЕФОНИ: для довідок — 441-88-23; телефакс — 224-72-54; відділ реклами — 441-89-34, 441-89-44.
• Рукописів не повертаємо.

• За зміст та достовірність інформації у рекламних публікаціях відповідальність несе рекламодавець.
• Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.
• За точність викладених фактів відповідальність несе автор.

Газета виходить 5 разів на тиждень (крім неділі й понеділка) українською і російською мовами. Індекс 60955. Тираж 385117.

Комбінат друку видавництва «Преса України». 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 Зам. 0311192.

Свідоцтво про реєстрацію періодичного друкованого видання — КП № 1 від 18.09.1990 р.

Газету набрано і зверстано в комп'ютерному центрі «Голосу України».